

Zájmové preference dítěte předškolního věku před nástupem do základní školy

Veronika Pavlisková

Bakalářská práce
2019



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika Pavlisková**

Osobní číslo: **H16206**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Učitelství pro mateřské školy**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Zájemové preference dítěte předškolního věku před nástupem do základní školy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o zájmových a volnočasových aktivitách dětí předškolního věku.

Vymezení teoretických východisek týkajících se zájmů a zájmových činností dětí před nástupem do základní školy.

Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného problému a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s dětmi předškolního věku.

Zpracování a analýza získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi mateřských škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Burns, M. S., Johnson, R. T., & Assaf, M. M. (2012). Preschool education in today's world: teaching children with diverse backgrounds and abilities. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.

Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy. Praha: Portál.

Hejlová, H., Opravilová, E., Uhlířová, J., & Bravená, N. (2013). Nahlížení do světa dětí. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.

Koňátková, S. (2014). Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet (2., rozš. a aktualiz. vyd). Praha: Grada.

Vodáková, J. (2011). Volný čas dětí? Buď příliš kroužků nebo pasivita. Rodina a škola, 58(10), 24.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD.
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce:

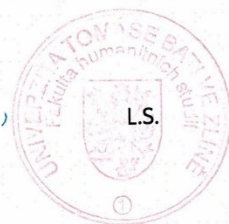
10. října 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 10. října 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka



doc. PaedDr. Adriana Wiegerová, PhD.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně18.4.2019.....

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělěčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užitje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce je teoreticko-výzkumného charakteru. Jejím cílem bylo sumarizovat teoretické poznatky o zájmech dětí před nástupem do základní školy a odhalit, jak jsou dětmi popisovány jejich zájmy. V teoretické části se práce zabývá zájmy a zájmovou činností dětí před nástupem do základní školy, jejich volným časem, zájmovou činností v mateřské škole a přibližným vývojem dítěte předškolního věku. Praktická část je tvořena kvalitativně orientovaným výzkumem. Výzkum byl realizován prostřednictvím polostrukturovaného interview s dětmi předškolního věku. Díky této práci bylo odhaleno, že zájmy dětí předškolního věku jsou bohaté na výběr volnočasových aktivit, kdy dominantní aktivitou je hra. Dále bylo odhaleno, že děti předškolního věku své zájmy sdílejí a také, že je rozvíjejí v rámci zájmových útvarů.

Klíčová slova: zájem, zájmová činnost, zájmový útvar, volný čas, volnočasová aktivita, dítě předškolního věku

ABSTRACT

Bachelor thesis is theoretical-research character. Its aim was to summarize theoretical knowledge about the interests of children before starting elementary school and reveal how the children described their interests. In the theoretical part of the thesis deals with interests and interest activities of children before starting elementary school, their free time, interest activities in kindergarten and the approximate development of a preschool child. The practical part is consists of qualitatively oriented research. The research was realized through a semi-structured interview with preschool children. This bachelor thesis revealed that interests of preschool children are rich in choice of activities when the dominant activity is the game. This bachelor thesis also revealed that preschool children share their interests and that they developing within interest unit.

Keywords: interest, interest activity, interest unit, free time, free time activity, child of preschool age

Poděkování

Mé poděkování patří především paní doc. PaedDr. Janě Majerčíkové, PhD. za odborné vedení této práce a za vstřícnost, trpělivost a cenné rady při jejím zpracování. Dále bych chtěla poděkovat mateřské škole za možnost uskutečnit v ní kvalitativní výzkum. Hlavně bych chtěla poděkovat dětem, které se tohoto výzkumu zúčastnily. Poděkovat byt chtěla také všem svým blízkým za podporu a důvěru, kterou ve mně mají.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

| | |
|---|-----------|
| ÚVOD..... | 8 |
| I TEORETICKÁ ČÁST..... | 9 |
| 1 ZÁJMY DÍTĚTE PŘED NÁSTUPEM DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY..... | 10 |
| 1.1 ZÁJMOVÉ OBLASTI | 11 |
| 1.2 ZÁJMOVÉ ÚTVARY PRO DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU | 12 |
| 1.3 VOLNÝ ČAS DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU JAKO PROSTOR PRO ROZVOJ JEHO ZÁJMŮ | 13 |
| 1.3.1 Funkce volného času | 15 |
| 1.3.2 Činitele ovlivňující volný čas dítěte..... | 16 |
| 1.3.3 Základní činnosti dítěte ve volném čase | 16 |
| 1.3.3.1 Hra dítěte předškolního věku..... | 17 |
| 1.4 ZÁJMOVÉ ČINNOSTI VE VZTAHU K MATEŘSKÉ ŠKOLE | 19 |
| 1.4.1 Zájmové činnosti dětí v RVP PV | 20 |
| 1.4.2 Výhody a nevýhody zájmových kroužků v mateřské škole..... | 21 |
| 2 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU PŘED NÁSTUPEM DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY | 22 |
| 2.1 MOTORICKÝ VÝVOJ..... | 22 |
| 2.2 KOGNITIVNÍ VÝVOJ | 23 |
| 2.3 PSYCHOSOCIÁLNÍ VÝVOJ | 25 |
| 2.4 EMOČNÍ VÝVOJ..... | 26 |
| II PRAKTICKÁ ČÁST | 27 |
| 3 METODOLOGIE VÝZKUMU..... | 28 |
| 3.1 VÝZKUMNÉ CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY | 28 |
| 3.2 METODA SBĚRU DAT | 28 |
| 3.3 VÝZKUMNÝ VZOREK | 29 |
| 3.3.1 Charakteristika participantů výzkumu | 29 |
| 3.4 VSTUP DO TERÉNU..... | 31 |
| 4 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT..... | 32 |
| 4.1 AKTIVITA A PASIVITA VE VOLNÉM ČASE..... | 32 |
| 4.2 SDÍLENÉ AKTIVITY | 34 |
| 4.3 HRA JAKO VOLNOČASOVÁ AKTIVITA..... | 35 |
| 4.4 VOLNÝ ČAS ORGANIZOVANÝ V ZÁJMOVÉM ÚTVARU | 36 |
| 5 ZÁVĚRY VÝZKUMU | 39 |
| 6 DISKUZE..... | 42 |
| ZÁVĚR | 47 |
| SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY..... | 48 |
| SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK..... | 51 |
| SEZNAM TABULEK..... | 52 |
| SEZNAM PŘÍLOH..... | 53 |

ÚVOD

Naše zájmy se projevují v aktivitách, kterými naplňujeme svůj volný čas. Tyto aktivity jsou pro nás významné, neboť nám přinášejí radost a další příjemné pocity. Proto, je důležité vést děti již v předškolním věku k tomu, co je baví a o co mají zájem. Navíc v dnešní době se tato problematika stává stále aktuálnějším tématem, kdy současným trendem je rozšiřování organizovaných zájmových činností skrze všechny věkové kategorie, tedy i pro děti předškolního věku.

Téma jsme si zvolili záměrně. Naskytla se nám tak možnost vstoupit do této problematiky z jiného pohledu, který není tak často zkoumán. Na tuto problematiku nacházíme několik výzkumu, které jsou opřeny pouze o názory rodičů dětí předškolního věku a nebo výzkumný vzorek tvoří děti starší šest let. Přínos této práce proto vidíme v tom, že nabízí vhled do této problematiky z pohledu dětí předškolního věku. Cílem práce pro nás díky tomuto záměru bylo sumarizovat teoretické poznatky o zájmech dětí před nástupem do základní školy a následně odhalit, jak jsou dětmi popisovány jejich zájmy.

Zájmy se zabývá celá tato práce, která je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část je rozdělena na dvě hlavní kapitoly. V první kapitole je přiblížena problematika týkající se zájmů dětí před nástupem do základní školy. Jsou v ní popsány zájmové oblasti a zájmové útvary pro děti předškolního věku. Kapitola je zaměřená také na volný čas dětí předškolního věku, na jeho funkce, činitele a jeho základní činnosti. Poslední část této kapitoly uchopuje zájmovou činnost v mateřské škole. Druhá kapitola charakterizuje dítě předškolního věku po všech stánkách vývoje.

Praktická část práce představuje výzkum, jehož participanty byly děti ve věku pěti až šesti let v daném regionu. Ze sesbíraných dat se vynořily čtyři kategorie, které odrážejí pohled dětí předškolního věku na jejich zájmy. První kategorie nese název aktivita a pasivita ve volném čase a popisuje volnočasové aktivity, které děti předškolního věku preferují. Druhou kategorií jsou sdílené aktivity. Tato kategorie popisuje, s kým děti předškolního věku sdílí své zájmy. Třetí kategorie popisuje stěžejní volnočasovou aktivitu dětí předškolního věku, kterou je hra. Poslední kategorie s názvem volný čas organizovaný v zájmovém útvaru objasňuje, jak je volný čas dětí předškolního věku ovlivněn zájmovými útvary.

Na úplný závěr práce jsme zařadili diskuzi, ve které jsou porovnány výsledky našeho výzkumu s výsledky výzkumu realizovaných na podobné téma.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZÁJMY DÍTĚTE PŘED NÁSTUPEM DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

V pěti až šesti letech se dítě začíná samo spontánně zájmově specializovat (Kořátková, 2014). Dítě se v tomto věku tedy začíná věnovat zájmové činnosti. V této kapitole je rozebrána zájmová činnost, její zájmové oblasti a zájmové útvary. V kapitole je popsán dále volný čas dítěte předškolního věku, který se zájmem souvisí. Poslední část kapitoly uchopuje zájmovou činnost v mateřské škole. Nejprve je však v kapitole uvedeno pojmové vymezení.

Termín zájem je definován jako: „*Relativně stále zaměření osobnosti.*“ (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008, s. 164). Pro zájem je typické, že člověk přikládá zajímavému předmětu nebo činnosti zvláštní hodnotu. Zájem je získaný motiv, který působí jako motivační síla. Vzbuzuje v člověku touhu po aktivním styku se zvoleným předmětem zájmu, který mu přináší kladné emoce a uspokojení. Zdrojem uspokojení je realizace činnosti spojená s poznáváním předmětu zájmu. Uspokojení zájmu jeho motivaci neredukuje, ale naopak zesiluje, to se poté projeví ve snaze poznávat předmět zájmu stále hlouběji. Pokud je zájem omezen, přináší jedinci pocity nelibosti. Pro zájem je tedy typické soustředění pozornosti v určitém směru a realizace určité činnosti. Typické také je, že zabývání se předmětem zájmu je preferováno před jinými aktivitami. Mimo jiné člověk má zpravidla několik zájmů zároveň (Čáp & Mareš, 2007; Hájek, 2007; Nakonečný, 2013).

Zájmy je možné také dělit. Dle úrovně činnosti se zájmy dělí na aktivní, kdy jedinec sám provádí činnost týkající se předmětu zájmu a na zájmy receptivní, které jsou orientované pouze na vnímání předmětu zájmu. Dle intenzity se rozlišují zájmy hluboké a povrchní, kdy rozhoduje míra úsilí, kterou jedinec vynakládá na uspokojení daného zájmu. Dle časového trvání se třídí zájmy na krátkodobé, dočasné někdy také označované jako přechodné a zájmy trvalé. Při dělení zájmů bývá také zohledňováno hledisko společenských norem, kdy se zájmy dělí na zájmy žádoucí tedy hodnotné, při kterých jedinec rozvíjí osobnost či talent a naopak zájmy nežádoucí, které zahrnují ty zájmy, které porušují obecně platné společenské, případně právní normy (Hájek, 2007; Nakonečný, 2013).

V předškolním věku se zájmy dítěte teprve utvářejí. Dítě začíná být vnitřně nastaveno, aby vyzkoušelo své různé dispozice, proto hledá, co ho baví a k čemu má předpoklady. Z hlediska časového je zájem krátkodobý, jedná se ale o první pokusy poznat hlouběji určité téma. Už v tomto období se ale objevují u dítěte specifické zájmy, které se následně budou ještě proměňovat, kdy nakonec jako trvalé zůstanou pouze ty zájmy, které odpovídají vnitřním předpokladům dítěte (Hájek, 2007; Kořátková, 2014).

Ze zájmu vycházejí zájmové činnosti. Ty chápeme jako: „*Cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a sklonů.*“ (Hájek, 2007, s. 15). Zájmové činnosti jsou obsahem nabídky školských zařízení či dalších subjektů, které zajišťují zájmové vzdělávání dětí (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Dávají tak příležitost k neformálnímu vzdělávání, při kterém si dítě předškolního věku rozvíjí celou svou osobnost. (Pávková, 2014). Umožňují dítěti prožívat kladné emoce a odreagovat se od těch negativních. Mohou být prostředkem relaxace či odpočinku. Dále podporují samostatnost a podněcují tvořivost. Prostřednictvím zájmové činnosti může dítě kompenzovat neúspěchy v jiných oblastech. Zájmová činnost vytváří také návyk zabývat se ve školním věku a dospělosti užitečnou činností (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Zájmové činnosti jsou součástí volného času dětí předškolního věku a platí pro ně princip dobrovolnosti (Pávková, 2014).

Na základě vymezení pojmu zájem, jsme si pro naši práci definovali pojem zájmová preference. Tento pojem chápeme jako činnost, které se věnuje dítě předškolního věku na základě vlastního zájmu. Dítě předškolního věku může mít několik zájmů zároveň, proto může vykonávat více takových činností. V takovém případě chápeme zájmovou preferenci jako činnosti dítěte, které upřednostňuje před jinými, které mu jsou v tomto věku umožněny vykonávat.

1.1 Zájmové oblasti

Pod pojmem zájmová činnost si můžeme představit velké množství aktivit, je proto vhodné je třídit do určitých kategorií. Zájmové činnosti je možné členit například z hlediska obsahu. Podle něj autoři Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) uvádí několik zájmových oblastí, které lze nalézt i u dítěte předškolního věku:

Rukodělné činnosti – jsou zaměřeny zpravidla na manuální dovednosti, kdy dítě rozvíjí jemnou motoriku, také napomáhají k osvojení pracovních postupů. Zařazuje se zde práce s různými materiály, ale také šití, vaření apod.

Technické činnosti – zařazuje se zde modelářství či jiné aktivity, při kterých dítě něco konstruuje a tak rozvíjí technickou představivost a smysl pro přesnost. U dítěte předškolního věku se zde zařazuje práce s keramickou hlinou nebo práce v písku.

Přírodovědné zájmové činnosti – seznamují dítě s přírodními vědami. Aktivita zahrnují ochranu přírody a pěstují vztah k přírodnímu prostředí. Patří zde chovatelské a pěstitelské práce či aktivity podporující ekologii.

Estetickovými činnosti – formují u dítěte vztah k estetickým hodnotám. Podporují emocionální složku osobnosti, rozvíjejí představivost a kreativitu dítěte. Tuto skupinu zastupují aktivity jako je zpěv, hra na hudební nástroj, tanec. Dále výtvarné či dramatické činnosti.

Tělovýchova a sport – vede k rozvoji tělesné zdatnosti dítěte a podporují výchovu k toleranci a fair-play. Zároveň těmito aktivitami si dítě pěstuje psychickou odolnost vůči stresu. Pro dítě předškolního věku jsou to sportovní hry i samotné sporty. U dívek také gymnastika.

Společenskovední zájmové činnosti – tato oblast zahrnuje aktivity, jimiž si dítě rozšiřuje poznatky o společnosti, o její historii a tradici. Zabývá se však i jazykem a jazykovými znalostmi. Dítě se tedy věnuje zvolenému cizímu jazyku, či navštěvuje folklórní soubor.

Práce s počítačem – podle autorů to je nejrychleji se rozvíjející zájmová oblast, která vybavuje dítě počítačovými dovednostmi a také rozvíjí jeho logické myšlení. Počítač může sloužit i k pedagogickým laděným programům, avšak u dětí je spíše oblíben z jiných důvodů.

Hranice mezi jednotlivými zájmovými oblastmi však nelze jednoznačně určit, neboť existuje několik zájmových činností, které se mohou zařadit do více oblastí. Sami autoři Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) posuzují turistiku jako zájmovou činnost, která nese v sobě prvky přírodovědné, společenskovední i prvky tělovýchovné zájmové činnosti. Autoři dodávají, že každá zájmová oblast má své priority v rozvíjení určitých složek osobnosti.

1.2 Zájmové útvary pro dítě předškolního věku

Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) klasifikují zájmové činnosti z hlediska stupně organizovanosti na *spontánní činnosti* dítěte, kdy určité zařízení nabízí pouze podmínky a prostředí. Příkladem pro dítě předškolního věku to může být hřiště, sportoviště či herna. Druhou kategorií jsou *organizované činnosti*, kdy je dítě součástí různých zájmových útvarů pod vedením pedagoga či dobrovolníka, který má odborné znalosti a dovednosti v zájmové oblasti. Organizovaná zájmová činnost může být pravidelná (činnost v zájmovém útvaru) nebo příležitostná (jednorázové, nepravidelné činnosti například exkurze, soutěž).

Zájmový útvar neboli formálně ustanovená skupina, kde probíhá pravidelná řízená zájmová činnost, jak uvádí autoři Hájek, Hofbauer a Pávková (2008) může mít různou podobu, do kterých dochází již dítě předškolního věku:

Kroužek – je zpravidla menší skupina, jejichž členové mají společný zájem. Pro dítě předškolního věku je nabízena celá škála zájmových kroužků, již v mateřské škole.

Soubor – má více členu než kroužek, činnost souboru směřuje k veřejným vystoupením, jako prostředek prezentace výsledků činnosti. U dítěte předškolního věku to mohou být soubory taneční, divadelní či pěvecké.

Klub – je charakteristický volnější strukturou, není vázán na pravidelnou účast členů. Činnost bývá spíše receptivní. Dnešní kluby se přiklání k činnostem aktivním, příkladem může být klub rodičů s dětmi, který je zaměřen na různé společné činnosti často tvořivého rázu.

Oddíl – je označení pro zájmový útvar, který je součástí většího organizačního celku. Příkladem pro dítě předškolního věku to může být oddíl skautů nebo sportovní oddíl.

Kurz – je vymezen délkou trvání, která zpravidla nepřesahuje jeden rok. Dítě si v něm osvojuje určité vědomosti či dovednosti. Typickým kurzem pro dítě předškolního věku je kurz plavání nebo lyžování.

Nabídka zájmových útvarů pro dítě předškolního je velká a pestrá. Otázkou, ale bývá, kolik je vhodné pro dítě předškolního věku takových kroužků, souborů apod. navštěvovat.

1.3 Volný čas dítěte předškolního věku jako prostor pro rozvoj jeho zájmů

Jak bylo uvedeno, dítě začíná mít první zájmy a ty jsou určující pro to, jakým způsobem dítě tráví volný čas. V rámci problematiky volného času dítěte předškolního věku je důležité zmínit, jaké jsou dnešní děti, což se následně odrazí v tom, jak tráví svůj volný čas. Mimo jiné v kapitole jsou popsány i funkce, činitelé a základní činnosti dítěte ve volném čase.

„Volný čas je prostorem, který je naplňován aktivitami na základě svobodného rozhodování, činnostmi volenými na základě individuálních potřeb, hodnot a zájmů.“ (Knotová, 2011, s. 32).

Volný čas je mimo čas pracovní, při kterém jedinec navštěvuje školu či zaměstnání a mimo tzv. čas vázaný, který zahrnuje uspokojování biofyziologických potřeb jedince, chod domácnosti apod. Volný čas je tedy dobou po splnění těchto potřeb a povinností pro činnosti, které jsou voleny dobrovolně. Tyto činnosti jsou označovány jako volnočasové aktivity a jsou založené na zájmu. (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Podle této definice může představovat volný čas dítěte předškolního věku doba mimo pobyt v mateřské škole přesněji doba po příchodu z mateřské školy domů, kdy si dítě samo volí činnost podle svého zájmu.

Volný čas dětí je od volného času dospělých rozdílný. Obvykle se liší rozsahem, neboť děti mají většinou více volného času než dospělí. Aktivity naplňující volný čas bývají u dětí také pestřejší než u dospělých. Děti také tráví volný čas v různých prostředích, ať už doma, ve škole, v zařízeních nebo na veřejném prostranství. U dětí je na rozdíl od dospělých nezbytné pedagogické ovlivňování, neboť samy nemají dostatek zkušenosti k aktivnímu využití svého volného času (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Volný čas bývá v tomto věku organizován převážně rodinou. Aktivní trávení volného času dětí je proto ovlivňováno iniciativou, informovaností a finančními prostředky rodiny (Vodáková, 2011).

Podle Hejlové, Opravilové, Uhlířové a Bravené (2013) dnešním dětem chybí spontánní pohyb a běžný kontakt s přírodním prostředím, neboť aktivita, jako přirozená potřeba se pod vlivem nátlaku změnila ze spontánní činnosti na povinnou pohotovost k akci. Dnešní děti se zdají být více motivovány k ne vždy správné aktivitě. Jejich trvalá aktivizace může být pro děti předškolního věku až neurotizující. Projeví-li se u dítěte, že zaostává, rodiče okamžitě hledají příležitost, jak dané místo v poznávací mapě dítěte zaplnit. Dítě se tak nachází v bludném kruhu aktivizace, kdy vzhledem k tomuto novému vzdělávacímu záměru se prosazuje na úkor jiných významných nebo pro dítě atraktivních dovedností.

Mnozí převážně ambiciózní rodiče se snaží rozvinout schopnosti svého dítěte právě tím, že ho přihlašují již v předškolním věku do mnoha zájmových kroužků, výsledkem je poté pasivní, přetížené dítě. Optimální v tomto věku jsou dva kroužky v týdnu, rozhodně ne nějaký program každý den (Kramulová, 2013). Dnešní děti jsou zbytečně přetížené, potřebují i něco jiného než kroužky a v předškolním věku je to především hra. V pořádku je pokud má dítě kroužek jeden den v týdnu, ale každý den, to už v pořádku není (Lážová in Těthalová, 2012). Děti potřebují prostor a čas na hraní, a pokud jim právě toto rodiče neumožní a organizují dítěti téměř každou hodinu, dítě nebude chtít dělat nic, bude unavené a pasivní (Kramulová, 2013).

Děti minule generace si odpoledne běžně hrávali sami venku, dnes tomu tak už není (Kramulová, 2013). Dnešní děti vyrůstají ve světě, který je ve velké míře obklopen informačními technologiemi. Není tedy překvapující, že u dětí dominuje televize jako náplň jejich volného času. Sledování televize tak patří mezi nejdostupnější a nejrozšířenější způsob trávení volného času dětí. S přibývajícím věkem narůstá čas strávený u počítače, ale prostor dostávají stále více i kamarádi. Na druhou stranu velké procento dětí navštěvuje i zájmové útvary. Největší zájem je o sportovní oddíly, hudební či výtvarné kroužky (Vodáková, 2011).

1.3.1 Funkce volného času

Volný čas můžeme vymezit i jeho funkcemi. Funkce volného času se obvykle posuzují ve dvou rovinách a to ve společenské a individuální rovině. Vyjadřují tedy význam volného času pro společnost anebo pro jednotlivce (Kantorová & Grecmanová, 2008; Knotová, 2011).

Kratochvílová (in Kantorová & Grecmanová, 2008) uvádí pět funkcí volného času:

1. *Zdravotně hygienická* – kompenzace zátěže, prostor pro odpočinek a rekreaci.
2. *Seberealizační* – rozvíjení zájmů, předpokladů, nadání a schopností.
3. *Formativně výchovná* – formování osobnosti jedince, jeho tvořivosti, charakteru, vůle, motivace a mravních vlastností.
4. *Socializační* – navazování sociálních kontaktů a vztahů.
5. *Preventivní* – přínosnými aktivitami předcházet sociálně patologickým jevům.

Dumazedier (in Knotová, 2011) rozlišuje tři vzájemně se prolínající funkce volného času, které se střídají ve všech činnostech všech lidí, zahrnuje tedy i děti předškolního věku. Své funkce pojmenoval: *Odpočinek* (odstraňuje fyzické či psychické napětí, slouží k zotavení a obnovení pracovní síly). *Rozptýlení* (nabízí kompenzaci od práce, nebo únik do fiktivních činností v imaginárním světě). *Rozvoj* (podporuje rozvoj osobnosti po stránce tělesné, duševní i sociální).

Knotová (2011) dodává ale, že všechna členění funkcí považuje pouze za teoretické, neboť při konkrétních činnostech se jednotlivé funkce mohou vzájemně doplňovat či nahrazovat.

1.3.2 Činitelé ovlivňující volný čas dítěte

Náplň a způsob trávení volného času je ovlivňován mnoha činiteli. Obecně se dají rozdělit na činitele vnitřní a vnější.

K vnitřním činitelům, jenž ovlivňují volný čas dítěte předškolního věku patří: *Pohlaví* – dnes se účast děvčat a chlapců proměňuje, dívky se již účastní aktivit, které byly tradičně cílené pro chlapce například některé technické činnosti či bojové sporty. I přesto existují stále oblasti, kde dominují chlapci a jiné, kde zase dívky. *Věk* – v předškolním období volný čas představuje velkou část dne, s nástupem do školy a přibývajícimi povinnostmi se volný čas dítěte výrazně zkrátí. *Zdravotní stav a fyzická kondice* – mohou výrazně omezovat nabídku volnočasových aktivit. Příležitosti, jak trávit volný čas jsou pro zdravého člověka pestřejší. *Psychologické charakteristiky* – na prožívání volného času má vliv temperament a charakter jedince, rovněž vůle a motivace. Jakým způsobem jedinec tráví volný čas, určují především jeho zájmy (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008; Kantorová & Grecmanová, 2008).

K vnějším činitelům se zařazuje: *Prostředí* – možnosti trávení volného času jsou jiné ve městě (bohatší nabídka) než na venkově (dostupnost přírody). *Rodina* – finanční možnosti rodiny, vnitřní stabilita rodiny, dítě je ovlivňováno aktivitami, které preferují rodiče. *Vrstevnická skupina* – roli hraje zvláště v období dospívání. *Média* – rozhlas, tisk, televize, internet mohou podpořit zájmovou činnost dětí. Mohou mít na jedince i negativní vliv (Janiš, 2009; Kantorová & Grecmanová, 2008).

1.3.3 Základní činnosti dítěte ve volném čase

Podle Hájka, Hofbauera a Pávkové (2008) se v rámci volnočasových aktivit uplatňují tři základní lidské činnosti – práce, učení a hra. Každá tato činnost má své zvláštnosti. Nelze však mezi nimi vymezit přesnou hranici, neboť se navzájem prolínají. Hrou, ale i práci se člověk může učit, učení může mít zase podobu hry apod. (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Učení a práci si každý spojuje s povinností, ale učení a práce mohou mít i charakter volnočasových aktivit právě zejména při zájmové činnosti (Pávková, 2014).

Práci považujeme za schopnost cílevědomě pracovat. Tato činnost vytváří hodnoty materiální a nebo duchovní. Každá práce obsahuje složku práce fyzické (manuální) a složku práce psychické (duševní) v různé míře. Děti předškolního věku si osvojují manuální práci prostřednictvím rukodělně a technické zájmové činnosti (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008).

Učení se vysvětluje jako osvojování vědomostí, dovedností a utváření rysů osobnosti (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Ve volném čase má učení charakter neformální a nebo informální. Neformální učení se ve vztahu k dětem předškolního věku uskutečňuje v zájmových útvarech, které navštěvují. A informální učení je takové učení, které není plánované a je nahodilé v rámci určité situace (Pávková, 2014).

Ve volném čase dětí předškolního věku probíhají různé druhy učení. Jedním z nich je senzomotorické učení, při kterém si dítě osvojuje pohybové dovednosti. V případě dítěte předškolního věku se zde zařazují sporty, rukodělné činnosti či hra na hudební nástroj a mnoho dalších činností. Dalším druhem učení je učení paměťové, které se uplatňuje u dítěte předškolního věku například, když si musí zapamatovat pravidla sportovní aktivity nebo text písničky. Významné je i sociální učení (Pávková, 2014). Ve volném čase vznikají v rámci zájmových útvarů sociální skupiny, ve kterých se sdružují děti se stejnými zájmy. V těchto skupinách probíhá učení nápodobou a identifikací (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Zvláštností učení ve volném čase je převaha bezděčného učení nad záměrným. A to z důvodu, že se děti činnostmi účastní dobrovolně na základě jejich zájmu (Pávková, 2014).

Hra je dobrovolnou spontánní činností (Hájek, 2007). Svým charakterem tak přirozeně souvisí s volným časem (Pávková, 2014). Podle Opravilové (in Brtnová Čepičková, 2007) je hra činnost určená mírou vlastní zkušenosti, jejímž prostřednictvím dítě objevuje svět a souvislosti v něm. Podle Koťátkové (2005) je hra činnost, při níž si dítě samo volí námět či záměr a chce spontánně něco prozkoumat, vyzkoušet, ověřit či vytvořit. Při této činnosti si dítě volí podmínky, například si vybírá, s kým si bude hrát, vybírá si místo hry nebo si vybírá hračky, které ke hře využije. Stejně tak si určuje roli, ve které bude vystupovat a způsob její ztvárnění.

1.3.3.1 Hra dítěte předškolního věku

Při hře dítě předškolního věku využívá většinou hračky. Podle Opravilové (2016) je hračka prostředkem, který utváří a rozvíjí hru dítěte. Mnoho hraček dítěti předškolního věku pomáhá pochopit význam, případně princip lidské činnosti.

Hra v předškolním věku se vyznačuje určitými znaky. Koťátková (2005) charakterizuje sedm základních znaků hry:

Spontánnost – hra je přirozeným chováním a různorodou improvizací dítěte předškolního věku, kdy do jejího průběhu dítě dává své vlastní podněty.

Zaujetí hrou – dítě se soustředí pouze na hru a nevnímá podněty z okolí, které s jeho hrou nesouvisejí. V případě jejího přerušení, to dítě předškolního věku těžce snáší a nechce hru opustit.

Radost a uspokojení – hra dítěti předškolního věku přináší pozitivní emoce, které odrážejí prožívání této činnosti.

Tvořivost – prostřednictvím hry dítě předškolního věku upravuje a konstruuje skutečnosti z okolního světa a přichází s novými kombinacemi těchto skutečností.

Fantazie – při hře dítěte předškolního věku mu pomáhá překonat jeho omezení dětských možností tím, že mu dovoluje obohatit jeho představy a zkušenosti.

Opakování – dítě předškolního věku se často vrací ke hře, kterou si již vyzkoušelo. Důvodem je, že se již v situaci či roli jednou nacházelo a tím pádem se mu líbí, že se ve hře dokáže orientovat.

Přijetí role – dítě předškolního věku si při hře volí nějakou roli, kterou naplňuje podle odpozorovaných zkušeností, ale zároveň i na základě svých představ.

U dítěte předškolního věku se objevuje několik typů her. Typickou hrou dítěte předškolního věku je *hra symbolická*, při níž dítě užívá stávající předmět k představování předmětu jiného, například dřevěná kostka je loď (Fontana, 2014). Tato symbolická hra umožňuje dítěti předškolního věku přizpůsobit si realitu svým představám a potřebám (Vágnerová, 2005). Další typem hry je *hra konstruktivní*, která směřuje k vytvoření určitého výtvaru. Konstruktivní hra rozvíjí myšlení dětí a prostorovou orientaci. Od dítěte konstruktivní hra vyžaduje pozornost, soustředěnost a vytrvalost (Kořátková, 2005). Mezi konstruktivní hry řadíme například hry s kostkami nebo stavebnicemi. Výsledky konstruktivní hry často slouží dětem v další hře a to například ve hře námětové (Brtnová Čepičková, 2007). *Hra námětová* představuje hru „na něco, na někoho“. Děti ve hře uplatňují náměty z běžného okolního života, které mohly pozorovat nebo které prožily (Kořátková, 2005). Námětová hra, tak dává možnost dětem prožít různé sociální role (Vágnerová, 2005). U dětí předškolního věku je to například hra na rodinu nebo na lékaře. Děti předškolního věku využívají také náměty z pohádek, kdy představují nějakou pohádkovou postavu například princeznu nebo čaroděje (Brtnová Čepičková, 2007). Dalším typem hry v předškolním věku jsou *hry pohybové*, při kterých si dítě předškolního věku rozvíjí zejména pohybové dovednosti. U dětí předškolního věku zde spadá plnění určitých pohybových úkonů, jako je skákání, házení či chytání. Spadají zde i

kolektivní pohybové hry, i honičky (Brtnová Čepičková, 2007). Své místo v předškolním věku mají i *hry počítačové*. Ty mohou přispívat k rozvoji některých myšlenkových dovedností dítěte, zdokonalovat jeho reflexy a napomáhat ovládat jeho impulsy. Hraní počítačových her na druhou stranu dítě odsouvá od společenského kontaktu s druhými lidmi. Důsledkem mohou být nedostatečné příležitosti pro sociální učení, pro rozvíjení komunikačních dovedností a pro rozvíjení vnímavosti vůči druhým (Fontana, 2014).

Mimo jiné ve hře dítě předškolního věku uplatňuje svou energii a zároveň ji i načerpává, neboť hra je pro dítě předškolního věku uvolněním a také odpočinkem od různých zátěžových situací, které prožilo během dne (Kořátková, 2005). Podle Kořátkové (2014) je hra u dětí jejich základní potřebou, kterou by období předškolního věku mělo dovolit naplňovat v její intenzivní podobě.

1.4 Zájmové činnosti ve vztahu k mateřské škole

Nedílnou součástí dítěte předškolního věku je navštěvování mateřské školy. V této souvislosti se dítě zájmové činnosti věnuje právě ve své mateřské škole. V této kapitole je popsána problematika zájmové činnosti v mateřské škole, která se zaměřuje také na uchopení zájmové činnosti v RVP PV a na výhody a nevýhody zájmových kroužků v mateřské škole.

Mateřské školy nabízí pro děti předškolního věku zájmové činnosti ve formě kroužků. Existence kroužků byla pochopitelná a opodstatněná v době, kdy neexistovaly školní vzdělávací programy. Tehdejší mateřské školy se snažily odlišit právě nabídkou kroužků, neboť všechny mateřské školy pracovaly jednotným způsobem a nebyla žádná možnost jejich profilace. Dnes školní vzdělávací programy umožňují pružně reagovat na konkrétní zájmy dětí i rodičů. V tomto smyslu by měl být každý vzdělávací program tak bohatý, aby nebylo potřeba nabízet kroužky navíc. Nabídka pestrých aktivit by měla být součástí standardního programu mateřské školy. Tím, že mateřské školy kroužky nabízejí, dávají najevo, že v jejich běžném programu něco chybí. Některé rodiče to přivádí k názoru, že ve školce se děti jen hlídají a teprve v kroužcích se něčemu učí (Smolíková & Jedličková, 2005). Někteří rodiče tak mají pocit, že pokud mateřská škola nenabídne navíc ještě výuku cizího jazyka, hru na hudební nástroj, výtvarný kroužek a další činnosti, vzdělávání jejich dítěte nebude dostatečně kvalitní. Jak se ale ukázalo rozsáhlá nabídka kroužků nemusí být ukazatelem vysoké kvality vzdělávání, ale spíše naopak (Svobodová, 2010).

Podobný názor má i Opravilová (in Štefflová, 2005), která se vyjadřuje k tématu zájmové kroužky v mateřské škole. Podle ní mateřské školy mohou organizovat zájmové kroužky, jestliže nabízí smysluplnou činnost, která není součástí běžného dne. Za nadstandartní mimo běžný program dne považuje cizí jazyk nebo konkrétní sportovní aktivitu.

Také jedním z důvodů proč mateřské školy nabízejí tyto nadstandartní činnosti je zájem rodičů (Vrkoslavová, 2008). Kroužky v předškolním věku častěji uspokojují ambiciózní rodiče, než zájmy jejich dětí. Většinou totiž rozhodují rodiče o tom do jakého kroužku dítě bude/nebude chodit (Opravilová in Štefflová, 2005).

I přesto mohou mít organizované zájmové činnosti své místo v rozvoji dítěte předškolního věku. Věnovat by se jim ale dítě mělo ze svého vlastního zájmu a také pro svou radost a uspokojení (Vrkoslavová, 2008).

1.4.1 Zájmové činnosti dětí v RVP PV

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání se pojem zájmová činnost nevyskytuje. Dokument hovoří pouze o kroužcích, které jsou v mateřských školách realizovány (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018). Znovu pro orientaci uvádíme, že kroužek je jeden z druhů zájmového útvaru, kde probíhá pravidelná řízená zájmová činnost (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008).

Zájmové činnosti v mateřské škole v podobě kroužků by měly být, podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2018) organizovány mimo pravidelnou provozní dobu, respektive mimo pracovní dobu učitelek mateřských škol. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (2018) je zároveň zařazuje mezi aktivity „nadstandartní“. Za nadstandartní jsou považovány proto, že nejsou součástí obsahu školního vzdělávacího programu mateřské školy. Není možné je do něj zařadit, jelikož aktivity označované jako „nadstandartní“ by byly organizovány a realizovány na úkor jeho kvality a rozsahu (Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018).

Vzdělávací nabídka má podle Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání (2018) podobu činností, kdy jsou tyto činnosti voleny tak, aby rozvíjely každé dítě a to po stránce fyzické, psychické i sociální. Z toho plyne, že v rámci programu dne v mateřské škole je dítě všestranně rozvíjeno a zájmové kroužky například se zaměřením na výtvarnou či pohybovou činnost nemají poté jako „nadstandartní aktivity“ své opodstatnění, neboť tyto činnosti jsou běžně zařazeny také do programu dne v mateřské škole.

1.4.2 Výhody a nevýhody zájmových kroužků v mateřské škole

Přednosti kroužků v mateřské škole může být například to, že nabízí dítěti příležitosti zvolit si činnost a uspokojit tak svůj zájem, zvláště tedy, když není součástí běžného programu dne. Jako jednu z výhod můžeme vnímat i menší počet dětí ve skupině. Pedagog se tak může daleko více věnovat dětem s ohledem na jejich individuální potřeby a schopnosti. Vrstevnická skupina v daném zájmovém kroužku může být jiná, než ta v jeho třídě, dítě se tak učí komunikovat s jinými dětmi a mnohdy i s jiným pedagogem, který zájmový kroužek vede. Za výhodu tedy můžeme považovat to, že dítě si prostřednictvím zájmového kroužku prohlubuje své sociální dovednosti a schopnosti. Jedna z dalších výhod v rámci udržování vztahu mezi mateřskou školou a rodiči může být uspokojení zájmu rodičů o konkrétní aktivitu, neboť právě to je jedním z důvodů, proč mateřské školy zájmové kroužky v mateřské škole nabízejí (Vrkoslavová, 2008).

Naopak za nevýhodu zájmových kroužků v mateřské škole může být považována výběrovost některých kroužků, ať už z hlediska talentového nebo finančního (Svobodová, 2010). Rizikovým faktorem může být přihlášení dítěte do kroužku, kteří pro něho vybrali rodiče, zvláště v období, kdy se ještě neadaptovalo na samotné prostředí mateřské školy. Doba adaptace se tak může prodlužovat a dítě je zbytečně nadměrně zatěžováno. Další důvod, který vede k přetěžování dítěte je volba velkého množství kroužků. Existují děti, které mají zájem téměř o všechno a chtějí navštěvovat všechny kroužky, ale také ambiciózní rodiče, kteří organizují veškerý čas dítěte, právě tím, že je přihlašují do velkého množství kroužků. Obě tyto možnosti nejsou pro dítě předškolního věku vhodné a dochází již k zmiňovanému přetěžování dítěte (Kramulová, 2013; Vrkoslavová, 2008). Některé zájmové kroužky v mateřských školách vedou externí lektori, kteří nemusí mít pedagogické vzdělání. Rizikem tedy může být jejich neadekvátní pedagogické vedení dětí, neboť neznají vhodné metody a formy pro práci s dětmi předškolního věku (Vrkoslavová, 2008).

Tyto výhody a nevýhody nalézáme i ve všech ostatních zájmových útvarech, které děti předškolního věku navštěvují.

2 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU PŘED NÁSTUPEM DO ZÁKLADNÍ ŠKOLY

Rozvoj dítěte v předškolním období lze pozorovat v několika rovinách, a to zejména v rovině motorické, kognitivní, psychosociální a emoční. Každé této rovině se věnuje jedna podkapitola. Výčet informací v jednotlivých rovinách není samozřejmě úplný, jde pouze o výčet obecných informací, které vedou k pochopení specifických zvláštností tohoto období. Tyto základní charakteristiky se následně odrážejí v zájmech těchto dětí.

Ještě předtím je nutné ujasnění termínu předškolní věk, neboť pro jeho vymezení se uvádí různé věkové rozmezí. V širším pojetí se označuje za předškolní věk období od narození dítěte až do jeho nástupu do základní školy. Vývoj v takto širokém období je však velmi dynamický a toto široké pojetí má tak svá úskalí v podobě vývojových potřeb dětí, neboť je velký rozdíl mezi potřebami dítěte dvouletého a dítěte šestiletého. Dochází k tomu, že toto široké pojetí srovnává děti v odlišném věku a přechází významné rozdíly mezi dětmi. Proto je důležité, aby se na období od tří let věku dítěte nahlíželo jako na samostatnou etapu (Langmeier & Krejčířová, 2006). Tomuto názoru odpovídá dělení předškolního věku podle Hartla a Hartlové (in Průcha, 2016), kteří rozlišují „mladší předškolní věk“ (dítě od jednoho do tří let) a „starší předškolní věk“ (dítě od tří do šesti let).

Užší pojetí vymezuje předškolní věk pouze mezi třetím a šestým/sedmým rokem (Vágnarová, 2005). Tato věková hranice je na začátku i na konci určena novým sociálním zařazením dítěte. Na začátku, je to vstup do mateřské školy. Na konci je sociálním milníkem nástup dítěte do základní školy (Šimíčková-Čížková, 2008). Horní věková hranice předškolního věku se liší v souvislosti s nástupem do základní školy z důvodu, že část dětí má odklad školní docházky (Průcha, 2016).

Pro charakteristiku dítěte v této práci jsme vybrali pojetí předškolního věku v užším smyslu.

2.1 Motorický vývoj

Typická v předškolním období je měnící se proporce těla dítěte. Ztrácí se baculatost z předchozího období. Zplošťuje se trup a hrudník je více odlišitelný od břicha. Konec období se často označuje za období vytáhlosti, neboť se protahuje postava a prodlužují se ruce i nohy. Tyto tělesné změny přispívají k rozvoji motorického vývoje dítěte (Šimíčková-Čížková, 2008; Říčan, 2014).

V oblasti hrubé motoriky si dítě předškolního věku osvojuje a trénuje mnoho motorických dovedností související s pohybem a vědomím těla. Chodí, šplhá, utíká, skáče a přeskakuje, také hází, chytá, ohýbá se nebo se otáčí ve stále více koordinovaných pohybech. Nedílnou součástí těchto pohybů je koordinace, tj. koordinace oko-ruka, oko-noha stejně jako rytmus, vytrvalost a rovnováha (Burns, Johnson, & Assaf, 2012). Matějček (2005) zdůrazňuje rozvíjející se schopnost udržovat rovnováhu. Proto již v předškolním období je dnes běžné, že je dítě schopné se naučit a zvládnout činnosti, které vyžadují složitou pohybovou koordinaci, jako je jízda na kole, bruslení, lyžování či plavání (Šimíčková-Čížková, 2008).

V rámci jemné motoriky dítě toho věku obvykle dovede nakreslit tvary a figury, psát nebo spíše napodobovat písmena a čísla, stříhat nůžkami a používat nástroje pro dospělé jako jsou například klíče a šroubováky. Dítě při těchto činnostech používá mnoho typů uchopení, ze začátku drží předměty pěstí, postupně dochází k uchopení pomocí dvou prstů a palce (Burns, Johnson, & Assaf, 2012).

Jemná motorika se rozvíjí také kresbou dítěte. V předškolním věku dítě kreslí všechno, co jej nějak zaujme. Děti od tří let velmi často zobrazují lidskou postavu, která bývá označována jako tzv. hlavonožec (Šimíčková-Čížková, 2008). S přibývajícím věkem dítě doplňuje detaily. Na kresbě přibývají vlasy, částí oblečení apod. Zaměříme-li se na kresbu pěti až šesti letého dítěte, tak kresba se stává realističtější. Dítě převážně kreslí to, co vidí, proto se kresby stále víc podobají skutečnosti (Vágnerová, 2005).

Motorické dovednosti rozvíjejí i základní dovednosti sebeobsluhy jako je zapínání knoflíků, zipů, či nalévání tekutin (Burns, Johnson, & Assaf, 2012). Dítě se učí ovládat předměty, které souvisí s jeho každodenní činností. Dovede používat kartáček na zuby, lžičku i příbor a další nástroje, které mu umožňují větší samostatnost (Matějček, 2005). Obecně díky narůstající samostatnosti se dítě dokáže s menší pomocí obléct, obouvá si samo boty, umí si umýt ruce a s dohledem se umí i samo okoupat (Langmeier & Krejčířová, 2006).

2.2 Kognitivní vývoj

V myšlení dítěte předškolního věku dochází k výrazné vývojové změně. Z předpojmové úrovně myšlení přechází k myšlení názornému, intuitivnímu. Dítě tedy dokáže uvažovat v celostních pojmech, vznikajících na základě vystižení podstatných podobností. Usuzování je ale zatím vázáno na to, co dítě vidělo (Šimíčková-Čížková, 2008).

Myšlení dítěte předškolního věku je *egocentrické* (dítě jedná na základě vlastního subjektivního názoru a opomíjí odlišné názory druhých), *antropomorfické* (dítě připodobňuje vlastnosti člověka neživým objektům), *magické* (tendence pomáhat si fantazií při interpretaci dění v reálném světě) a *artificialistické* (dítě si myslí, že všechno někdo udělal) (Langmeier & Krejčířová, 2006; Vágnerová, 2005). Obecně se zdokonalují myšlenkové operace a to analýza, syntéza, řazení, třídění a zobecňování (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007).

Vnímání přechází postupně k analytičnosti, dítě si všímá více detailů, než věci jako celku. V předškolním věku je ještě nepřesné vnímání prostoru a času. Dítě přeceňuje vzdálenost v prostoru, neboť je u něj omezena schopnost abstrakce, kdy ještě nedokáže myslet v geometrických a prostorových útvarech. Přeceňuje i časové úseky, nevnímá je reálně. Dítě je vázané na aktuálně vnímané dění, tedy na přítomnost, proto časové pojmy zahrnující minulost a hlavně budoucnost nemají v tomto období přesnější obsah. Vnímání počtu je u dítěte předškolního věku omezené. Dítě dokáže pojmenovat čísla, ale nerozumí ještě podstatě číselného pojmu (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007; Vágnerová, 2005).

Pozornost je ze začátku období nestála a přelétavá, převážně je neúmyslná. Dítě je potřeba upoutat zajímavými podněty a činnosti by se měly častěji střídát. Postupně se dítě soustředí déle a lépe (Šimíčková-Čížková, 2008; Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008).

Základním rysem paměti dítěte předškolního věku je obraznost. Zapamatování probíhá převážně mechanicky. Dítě si zapamatovává a vybavuje věci převážně podle barvy, tvaru, velikosti apod. Postupně se navyšuje kapacita paměti a rozvíjí se její trvalost (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007). V předškolním věku jsou ještě omezeny paměťové strategie, dítě si je ještě neuvědomuje. Proto pokud si něco zapamatuje, děje se to bezděčně, bez předchozího úmyslu (Vágnerová, 2005).

S přibývajícím věkem se zdokonaluje také řeč. Oproti nedokonalé řeči tříletého dítěte, se řeč před nástupem do školy zdokonalí natolik, že dětská patlavost zcela vymizí (Langmeier & Krejčířová, 2006). Roste slovní zásoba, zdokonaluje se schopnost souvislého vyjadřování i gramatická správnost řeči (Hájek, Hofbauer, & Pávková, 2008). Řeč se tak stává v tomto období převládajícím dorozumívajícím prostředkem dítěte (Šimíčková-Čížková, 2008).

2.3 Psychosociální vývoj

Nejvýznamnějším prostředím v předškolním období zůstává nadále rodina. Zajišťuje dítěti primární socializaci (Vágnerová, 2005). Právě v rodině si dítě osvojuje základní způsoby sociálního chování. Naučí se komunikovat, vnímat a chápat projevy jiných lidí, respektovat potřeby jiných, ale i uplatňovat vlastní názory a přesvědčení. Mimo jiné rodiče představují vzor, jemuž se chce dítě ve všech směrech podobat, proto se snaží s nimi identifikovat. V rámci identifikace dítě přebírá všechny názory, postoje a projevy rodičů. Tato identifikace zvyšuje dítěti pocit jistoty a snižuje jeho obavy (Langmeier & Krejčířová, 2006).

V předškolním období socializace probíhá i mimo rámec rodiny. Rozšíření o nové vztahy s dalšími dospělými nebo dětmi umožňují dítěti získat nové zkušenosti nezbytné pro další osobnostní rozvoj. Většina dětí předškolního věku je schopná samostatně navázat nové vztahy a tím se zařadit i do jiné sociální skupiny, než je rodina. Díky tomu dítě získává nové sociální role. Ve vztahu k cizím dětem roli vrstevníka, institucionálně roli žáka mateřské školy a specifickou roli kamaráda (Langmeier & Krejčířová, 2006).

Pro sociální vývoj dítěte bývá častěji zdůrazňován význam mateřských škol (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007). Vstup dítěte do mateřské školy znamená pro dítě, přizpůsobit se jejím požadavkům. Pro dítě je to nové prostředí, které je charakteristické absencí intimního prostoru. Jinými slovy dítěti zde téměř nic nepatří, všude mohou i ostatní děti. Navíc jsou zde vymezena pravidla, které je potřeba respektovat. V mateřské škole si dítě utváří nové vztahy s vrstevníky, které přispívají k jeho socializaci, neboť mu umožňují získat nové sociální zkušenosti jako spolupráci, zvládání konfliktů, soupeření a projevy solidarity (Langmeier & Krejčířová, 2006).

V předškolním věku se vytvářejí základy přátelství. Kamarádské vztahy bývají převážně situační, povrchní a proměnlivé. Při výběru kamaráda převažuje shoda v oblasti vnějších znaků, potřeb a zájmů. Pro dítě tohoto věku je tedy kamarád ten, kdo si s ním hraje nebo povídá či sdílí určitou činnost. Dítě předškolního věku se vůči svým kamarádům chová ohleduplněji, nereaguje tak afektivně a agresivně při případném konfliktu, po konfliktu mnohdy dál pokračují ve hře (Langmeier & Krejčířová, 2006).

2.4 Emoční vývoj

Emoční prožívání se od batolecího období poměrně změnilo. Citové prožívání předškolního dítěte bývá intenzivnější, vyrovnanější a stabilnější. Většina emočních prožitků je stále vázaná na aktuální situaci spojené s momentálním uspokojením nebo neuspokojením dítěte. V předškolním věku se rozvíjí emoční inteligence, díky tomu dítě lépe rozumí svým pocitům, dovede projevit empatii a částečně ovládat své citové projevy (Vágnerová, 2005).

Dítě se učí rozeznávat jednoduché emoce, porozumět jejich příčinám a reagovat na ně (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007). A proto, že dítě lépe chápe příčiny vzniku nepříjemných situací, vztek a zlost již nejsou tak jeho častým projevem. Objevují se pouze tehdy, když selže jeho ještě nerozvinutá kontrola emočních projevů. S rozvojem dětské představivosti může mít dítě předškolního věku obavy z imaginárních bytostí, strašidel. Následným projevem strachu je uplývání na dospělé osobě a odmítání samostatnosti. Naopak typickým pozitivním stavem v předškolním věku je veselost a sní rozvíjející se smysl pro humor (Vágnerová, 2005). Ke konci předškolního období si začíná dítě uvědomovat, že výraz emocí může být zavádějící. Na konci období také dokáže skrývat projevy některých emocí (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007).

Rozvíjí se také vztahové emoce, tedy city jako je láska, sympatie a nesympatie, soucit či pocit sounáležitosti (Vágnerová, 2005). Na začátku jsou to vztahy k dospělým, postupně ale narůstá potřeba kontaktů s vrstevníky, neboť dítě potřebuje partnera ke hře (Šimíčková-Čížková, 2008). Díky začínajícímu srovnávání se sourozenci či vrstevníky vzniká také emoce jako žárlivost nebo závist (Šikulová, Brtnová Čepičková, & Wedlichová, 2007).

Sebehodnotící emoce mohou být pozitivní i negativní. Děti předškolního věku mohou prožívat hrdost či naopak zahanbení, stud nebo vinu (Vágnerová, 2005). U předškolního dítěte se oproti batolecímu období objevuje svědomí. Dítě si uvědomuje, co smí a nesmí a proč. S nově objevujícím se pocitem viny, dítě cítí, že provinění je potřeba nějak odstranit, napravit. Svědomí dítěte formují vnější autority, převážně tedy rodiče (Říčan, 2014).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

V následující kapitole empirické části popisujeme stanovené cíle a výzkumné otázky, zvolenou metodu sběru dat a výzkumný vzorek, který byl v rámci výzkumu použit. Nakonec popisujeme samotný průběh výzkumu.

3.1 Výzkumné cíle a výzkumné otázky

Cílem výzkumu bylo odhalit, jak děti předškolního věku před nástupem do základní školy popisují své zájmy.

Dílčí cíle:

- Objasnit, jak děti předškolního věku popisují své volnočasové aktivity
- Odhalit, jak děti předškolního věku vnímají svou účast v zájmovém útvaru
- Popsat důvody zájmových preferencí z pohledu dětí předškolního věku

Hlavní výzkumná otázka zní: Jak děti předškolního věku před nástupem do základní školy popisují své zájmy?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak děti předškolního věku popisují své volnočasové aktivity?
- Jak děti předškolního věku vnímají svou účast v zájmovém útvaru?
- Jaké důvody zájmových preferencí popisují děti předškolního věku?

3.2 Metoda sběru dat

Pro zodpovězení položených výzkumných otázek jsme zvolili kvalitativní typ výzkumu, kdy jako metoda sběru dat byla použita metoda polostrukturovaného interview s dětmi předškolního věku. Zvolili jsme tuto metodu z důvodu, že rozhovor nám umožňuje zachytit výpovědi přímo od samotných dětí, které nebudou nikým zprostředkované jako například rodiči.

Realizace výzkumu touto metodou byla náročná. Děti neměly problém odpovídat na otázky. V rámci našeho výzkumu byly děti velmi otevřené, ale jejich odpovědi byly většinou velmi stručné. Často se také děti odkláněly od položených otázek. Proto jsme po uskutečnění prvních dvou interview, která jsou součástí našeho výzkumu, rozhovor přizpůsobili. Začali jsme využívat pomocné obrázky, které zastupovaly různé činnosti ve volném čase dětí (hra, tanec,

zpěv, sledování televize, jízda na koni, gymnastika, sport, hra na hudební nástroj, jízda na kole, malování, plavání, péče o psa, turistika). Toto přizpůsobení nám zajistilo bohatší data.

Pro výzkum jsme si vytvořili dva hlavní okruhy k interview a to okruh činnosti ve volném čase a okruh zájmové útvary. Každý okruh obsahoval několik otázek, které byly participantům v rámci interview položeny. Výpovědi dětí byly zaznamenávány na diktafon. Nejprve, ale zákonní zástupci dětí byli obeznámeni s výzkumem a jeho cíli a podepsali informovaný souhlas s nahráváním jejich dítěte. Následně byla získaná data přepsána do textu a analyzována technikou otevřeného kódování. Ke kódování dat jsme využili program Microsoft Word, kde jsme jednotlivé kódy zvýrazňovali odlišnou barvou. Následovalo seskupení kódů do kategorií, z nichž jsme vyvodili závěry našeho výzkumného šetření.

3.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek tvořilo deset dětí z jedné mateřské školy. Jednalo se o děti z Moravskoslezského kraje navštěvující veřejnou mateřskou školu. Participanty tvořily děti rok před nástupem do základní školy, tedy ve věku pěti až šesti let. Ve výzkumném vzorku byla zastoupena obě pohlaví. Podrobněji tvořil výzkumný vzorek 1 pětiletý a 3 šestiletí chlapci a 4 pětileté a 2 šestileté dívky. Způsob výběru vzorku byl záměrný.

3.3.1 Charakteristika participantů výzkumu

Participant č.1 (P1)

Dívka ve věku šesti let. Dívka má staršího bratra. Mezi její nejoblíbenější činnost patří hraní her na playstationu. Dívka navštěvuje zájmový útvar TJ Sokol, kroužek angličtiny, výtvarnou dílnu a výcvik plavání.

Participant č.2 (P2)

Dívka ve věku pěti let. Nemá žádného sourozence. Mezi její nejoblíbenější činnost patří kreslení. Dále si ve volném čase hraje a dívá se na televizi. Dívka navštěvuje keramický kroužek a kroužek flétny.

Participant č.3 (P3)

Chlapec ve věku pěti let. Má staršího bratra, se kterým sdílí převážnou část svého volného času. Jeho nejoblíbenější činnosti je hra. Dále chlapec rád jezdí na kole a venčí společně s celou rodinou jejich psa. Také se účastní organizovaného programu v herně.

Participant č.4 (P4)

Dívka ve věku pěti let. Má staršího bratra. Mezi její nejoblíbenější činnosti patří malování a plavání. Dále dívka ve svém volném čase jezdí na kole a hraje si. Dívka navštěvuje kroužek flétny a šachový kroužek, který nabízí mateřská škola, do které dochází. Do obou kroužků ji zapsali rodiče.

Participant č.5 (P5)

Chlapec ve věku šesti let. Má staršího bratra, který s nimi již nebydlí. Rodiče žijí odděleně, proto není překvapivé, že svůj volný čas tráví právě s jedním z rodičů. S mamkou jezdí na kole a s tatínkou si kope s míčem. Tyto dvě činnosti jsou zároveň jeho nejoblíbenější. Chlapec také navštěvuje šachový kroužek, který si sám vybral.

Participant č.6 (P6)

Chlapec ve věku šesti let, který má staršího bratra. Chlapec navštěvuje zájmový útvar TJ Sokol, který si sám vybral. Také se účastní plaveckého výcviku v rámci mateřské školy, kterou navštěvuje. Ve volném čase si ještě hraje, sleduje televizi, jezdí na kole a chodí plavat. Nejoblíbenější činnosti chlapce je jízda na kole.

Participant č.7 (P7)

Dívka ve věku pěti let. Má staršího bratra. Nejoblíbenější činností dítěte je kreslení. Dále ve volném čase sleduje televizi, hraje si, krmí svého psa a jezdí na kole. S rodiči, když mají volný čas, se jezdí projet na kole a chodí venčit psa. Dívka také navštěvuje balet, výcvik plavání, kroužek flétny a taneční kroužek.

Participant č.8 (P8)

Dívka ve věku šesti let. Dívka má starší sestru. Ve volném čase se dívá na televizi, jezdí na kole a hraje si. Hra je její nejoblíbenější činností. Dívka navštěvuje ještě kroužek flétny, který nabízí její mateřská škola.

Participant č.9 (P9)

Dívka ve věku pěti let. Nemá žádného sourozence. Oba rodiče jsou pracovně vytíženi. Dívka navštěvuje kroužek flétny, taneční kroužek, výcvik plavání a TJ sokol. Ve volném čase dívka také sleduje televizi, hraje si, kreslí a jezdí na kole. Jízda na kole je její nejoblíbenější činností.

Participant č.10 (P10)

Chlapec ve věku šesti let. Chlapec má staršího bratra. Ve volném čase jezdí na kole, sleduje televizi a hraje si. Všechny tyto aktivity sdílí se svým starším bratrem. Chlapec navštěvuje ještě kroužek flétny a plavecký výcvik v mateřské škole, do které dochází. Nejoblíbenější činnosti chlapce je plavání a hra.

3.4 Vstup do terénu

Interview s participanty výzkumu se uskutečnily v průběhu října a listopadu. Mateřskou školu jsme navštívili v několika domluvených termínech. V rámci jednoho vstupu do terénu jsme uskutečnili interview s několika dětmi.

Do třídy jsme přišli vždy v 7:00, kdy si děti volně hrály. Vybrali jsme si dítě a navázali s ním nejprve kontakt. Poté jsme se přesunuli do vedlejší třídy, která nám byla pro rozhovory vyhrazena. Hlavní část rozhovoru trvala v průměru 10 minut, zaleželo na konkrétním dítěti. Po skončení rozhovoru jsme dítě zavedli zpátky do třídy a tento postup opakovali. Z mateřské školy jsme odcházeli vždy před hlavní činností dětí v 8:30.

Před samotným rozhovorem, pro navození vhodné atmosféry, jsme začínali kreslením. Děti měly možnost nakreslit to, co dělají nejraději. Když dítě kreslit nechtělo, přešli jsme rovnou k rozhovoru. Nejprve jsme dítě nechali, ať se vyjádří samo, jaké činnosti ve svém volném čase dělá a až potom jsme pracovali s obrázky, které průběh rozhovoru výrazně podpořily.

Při samotné realizaci polostrukturovaného interview jsme kladli otázky v logické návaznosti na vyjádření dítěte. Proto ne vždy jsme dodržovali posloupnost připravených otázek. Během rozhovoru jsme kladli také otázky doplňující, když odpověď dítěte nebyla jednoznačná a bylo potřeba ji upřesnit.

4 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

V této kapitole jsou zpracována získaná data z našeho výzkumu. Nejprve tato kapitola nabízí shrnující tabulkové znázornění významových kategorií. Poté se jednotlivým významovým kategoriím věnuje vždy jedna podkapitola, která získaná data interpretuje.

Tabulka č. 1 Významové kategorie

| Významové kategorie | | |
|--|---|---|
| Název kategorie | Charakteristika kategorie | Příklad odpovídající kategorií |
| Aktivita a pasivita ve volném čase | Pohyb, aktivní činnost, pasivní činnost, náplň kroužku | „Plavu, ve středu vždycky plaveme.“ (P9) „Dívám se na televizku.“ (P5) |
| Sdílené aktivity | Sdílení s rodiči, sdílení se sourozencem, sdílení s kamarády | „S taťkou jezdím ráda na kole.“ (P7) |
| Hra jako volnočasová aktivita | Hra s rodinou, hra s jinými dětmi, aktivní hra, pasivní hra, samostatná hra, hra s hračkami | „Vždycky si jdu hrát tam, do druhého patra, to mě baví nejvíc.“ (P1) |
| Volný čas organizovaný v zájmovém útvaru | Nabídka MŠ, nabídka okolí, účast v ZU, vlastní zájem dítěte, volba rodiči, podobnost v rodině, hodnocení ZU | „Ano chodím do flétničky a do šachu.“ (P4) „No já jsem si to vybral.“ (P6) |

4.1 Aktivita a pasivita ve volném čase

Volný čas je součástí dne i dětí předškolního věku, jeho rozsah může být u každého dítěte jiný. Také jeho náplň je individuální. U každého dítěte je naplněn volný čas jinými volnočasovými aktivitami.

Děti předškolního věku se ve svém volném čase zabývají aktivními volnočasovými aktivitami, z čehož převážně preferují aktivity jako je kreslení, jízda na kole, hra, plavání, péče o domácího mazlíčka a čas strávený venku procházkami, hrou, návštěvou hřiště či společným výletem s rodiči například na hory.

„Kreslím.“ (P2), „Jezdím na kole a kopu.“ (P5), „S něčím si hraju.“ (P6), „My dneska půjdem plavat.“ (P6), „My máme doma psa a dávám mu granule někdy.“ (P7), „Chodím ho s mamkou a tatškou a bráchou venčit.“ (P7), „Já si hraju venku a hraju si s pejskem.“ (P8), „Jezdím ráda na kole.“ (P9), „Chodíme taky na hřiště někdy.“ (P9), „Třeba jdeme na hory nebo tak.“ (P9), „Tak třeba jezdíme na výlety.“ (P10).

Převážná část volnočasových aktivit dětí předškolního věku je založena na pohybu. Ten se stává mimo jiné také náplní zájmových útvaru, které jsou součástí volného času již dětí předškolního věku. Děti předškolního věku navštěvují také zájmové útvary, kde jsou činnosti založené na jemné motorice například keramický kroužek či kroužek flétny. Náplň těchto zájmových útvaru je taktéž založená na aktivní činnosti dítěte.

„My tam cvičíme různé věci... Třeba kroužky nebo překážky tam máme s míčema.“ (P1), „Tam různě cvičíme, někdy půjdem i ven si zacvičit.“ (P6), „My tam tančíme různě.“ (P7), „Skáčem do vody a ještě... ještě tam plavem s pásami.“ (P7), „Tančíme.“ (P9), „Cvičíme... Třeba s balónama a tak.“ (P9), „Plavu.“ (P10), „My tam, my tam tvoříme z papíru věci.“ (P1), „Vyrábíme věci z hlíny a potom je upečem a potom je pomalujem a potom zase upečem.“ (P2), „Aji na flétnu hraju, na flétnu chodím tu do školky.“ (P7).

Naopak jedním upřednostňovaným zájmem dětí předškolního věku je využívání informačních technologií. Do této pasivní náplně volného času se u dětí předškolního věku zahrnuje sledování televize či internetu a hraní her na tabletu, mobilu, počítači či playstationu.

„To je hra, kde po sobě střlíš a potom, potom můžeš, můžeš i splnit challenge.“ (P1), „Hraju hry, na tabletu hry.“ (P1), „Hraju si na table, na mobilu.“ (P3), „Ještě hraju hry na počítači.“ (P8), „Třeba jdu na tablet, se dívám na Youtube.“ (P1), „Dívám se na pohádky.“ (P2), „Dívám se na televizku.“ (P5), „Se dívám na telku.“ (P9), „Díval jsem se na televizi.“ (P10).

V závěru lze tedy říct, že děti předškolního věku prožívají svůj volný čas, jak aktivně tak pasivně. Mezi aktivními činnostmi jsou ve velkém zastoupení činnosti založené na pohybu. Ten bývá také náplní zájmových útvaru, které děti předškolního věku navštěvují. Náplní zájmových útvaru u dětí předškolního věku jsou i činnosti založené na jemné motorice, které se taktéž řadí mezi náplň aktivní. Pasivní činnosti dětí předškolního věku zastupuje využívání informačních technologií ke sledování televize a hraní her na počítači či jiných informačních technologií.

4.2 Sdílené aktivity

Děti předškolního věku preferují svůj volný čas prožívat s někým dalším. Své volnočasové aktivity proto sdílejí. U sdílených volnočasových aktivit dětí předškolního věku převládají činnosti aktivní nad činnostmi pasivními.

Sdílejí je s rodiči. Jak s otcem, tak s matkou. Mezi preferované sdílené aktivity s rodiči patří společná hra, plavání, jízda na kole, sledování televize, procházky a venčení psa.

„Tak si spolu hrajem s legem.“ (P6), „Jezdíme s mamkou na kole.“ (P5), „S taťkou jezdím ráda na kole.“ (P7), „Když máme aji my volno, aji mamka a taťka, tak třeba jdeme se někam projet na kole.“ (P7), „A pak přijdu za maminkou, sednu si k ní a dívám se s ní na telku.“ (P8), „Chodíme i někdy na procházky.“ (P5), „Chodím ho s mamkou a taťkou a bráchou venčit.“ (P7).

Ke sdílení aktivit nedochází pouze s rodiči, ale i se sourozenci. Sdílené volnočasové aktivity jsou velmi podobné, jako ty s rodiči. U sdílených aktivit se sourozenci převládá hra s hračkami, ale i hry venku. Děti předškolního věku také sdílí se sourozenci jízdu na kole a sledování televize. Oproti sdíleným aktivitám s rodiči, se sourozenci navíc děti předškolního věku sdílí volnočasovou aktivitu založenou na využívání informačních technologií ke hře her.

„S bráchou, když je léto tak někdy vlastně na takovém velkém parkovišti hraje hokej.“ (P6), „Jsme na zahradě s bráchou a hraje si s našima hračkama, co tam máme.“ (P10), „S bráchou rádi koukáme na večerníčka.“ (P7), „Někdy se na mě někdy i dívá a ukazuje.“ (P1).

Dalšími osobami, se kterými děti předškolního věku sdílí své volnočasové aktivity, mohou být také kamarádi či vrstevníci. S nimi sdílí děti předškolního věku volnočasové aktivity jako je jízda na kole a společná hra. S kamarády či vrstevníky sdílí také volnočasové aktivity skrze zájmové útvary, které společně navštěvují. Kamarádi se stávají mimo jiné jedním z důvodů, proč děti zájmové útvary navštěvují.

„No když přijede nějaký můj kamarád tak běhám s nima a nebo jezdím.“ (P5), „Chodím tančit do xxx s kamarádem.“ (P7), „Mám tam jednu kamarádku z xxx.“ (P9).

Ovšem některé děti předškolního věku své volnočasové aktivity nesdílejí. Některé volnočasové aktivity děti předškolního věku sdílejí nerady a vykonávají je sami. Patří mezi ně hra, sledování televize, kreslení a hraní her na playstationu či počítači.

„Sám, včera jsem si hrál sám.“ (P6).

Pro děti předškolního věku je tedy typické, že svůj volný čas tráví s někým dalším. Převážnou část svého volného času tráví děti předškolního věku s rodiči. Také, ale se sourozenci. Sdílejí aktivity také s kamarády či vrstevníky a to především v souvislosti se zájmovým útvarem, který společně navštěvují. Kamarádi se stávají zároveň jedním z důvodů, proč děti zájmové útvary navštěvují. Ojediněle pak tráví děti předškolního věku svůj volný čas sami individuálními činnostmi.

4.3 Hra jako volnočasová aktivita

Hra zastupuje velkou část volného času dětí předškolního věku. Je pro ně stěžejní volnočasovou aktivitou, neboť hrou vyplňuje svůj volný čas každé dítě předškolního věku.

„Vždycky si jdu hrát tam, do druhého patra, to mě baví nejvíc.“ (P1), „Hraju si.“ (P2), „Hraju si.“ (P3), „Hrála.“ (P4), „Hraju, nasvačím se a půjdu si hrát s legem.“ (P5), „S něčím si hraju.“ (P6), „Hraju si.“ (P7), „Si hraju s hračkama.“ (P8), „Si hraju.“ (P9), „Hraju si.“ (P10).

Děti předškolního věku ke hře v rámci jejich volného času využívají hračky. Hračky, se kterými si děti předškolního věku hrají, jsou často jako prostředky k činnostem, které vykonávají dospělí jako například vaření, péče o dítě nebo jízda autem.

„S koničkami.“ (P2), „S plyšákami, s panenkami.“ (P4), „Někdy si hraju s autíčkama.“ (P4), „S miminkama.“ (P7), „V kuchyňce a s panenkama.“ (P9).

U dětí předškolního věku se objevuje několik typů her, tyto typy her jsme roztřídili podle Brtnové Čepičkové (2007). Prvním typem hry je hra námětová, která umožňuje dětem předškolního věku si hrát na něco, co znají z běžného života. Umožňuje tak dětem předškolního věku si vyzkoušet určitou sociální roli, i roli pohádkové postavy.

„Na piráty.“ (P2), „Na princezny.“ (P7), „Hraju si na školku.“ (P8).

Druhým typem hry, který se objevuje ve volném čase dětí předškolního věku, je hra konstruktivní. Při této hře děti předškolního věku vytvářejí objekt v prostoru. K vytváření těchto objektů v prostoru využívají například stavebnici.

„Stavěl jsem lego.“ (P6), „Stavím domečky, pro legové panáčky.“ (P10).

Zastoupení ve volném čase dětí předškolního věku mají i hry, které jsou založené na pohybu. V případě dětí předškolního věku se zejména jedná o kolektivní sporty s míčem. Jedním z příkladů může být fotbal.

„Kopu si někdy s tatškou.“ (P5), „Když je léto tak někdy vlastně na takovém velkém parkovišti hrajeme hokej.“ (P6), „Hrajeme fotbal doma.“ (P10).

Všechny tyto typy her jsou založené na aktivní činnosti dítěte. Hra u těchto dětí může mít i charakter pasivní činnosti. Pasivní stránka zahrnuje využívání informačních technologií dětmi ke hře her a to na počítači, playstationu či mobilním telefonu.

„Nahoře na playstationu.“ (P1), „Na table, na mobilu.“ (P3), „Ještě hraju hry na počítači.“ (P8), „Hraju Minecraft...“ (P8).

Na hru dětí předškolního věku lze nahlížet i jako na sdílenou volnočasovou aktivitu. Hru děti předškolního věku sdílí s rodiči, sourozenci či širší rodinou. Hru sdílí také s jinými dětmi. Preferovaná skupina ke sdílení hry jsou sourozenci. Na hru lze nahlížet taky jako na individuální volnočasovou aktivitu, kdy dítě preferuje samostatnou hru a hraje si samostatně.

„Si budu hrát s babičkou.“ (P4), „S bráchou.“ (P3), „Se sestrou někdy.“ (P8), „S kamarádem, on bydlí vedle mě.“ (P7), „Sama.“ (P2), „Někdy sama.“ (P4), „Sám, včera jsem si hrál sám.“ (P6).

Děti předškolního věku preferují hry námětové, konstruktivní, pohybové a počítačové. Ke hře využívají děti předškolního věku hračky a nebo k ní využívají různé druhy informačních technologií. Hru děti sdílí se členy rodiny, kamarády nebo vrstevníky. Někdy si také děti předškolního věku hrají samostatně. Ať už se jedná o aktivní nebo pasivní charakter hry, tak je hra u dětí předškolního věku hlavní náplní jejich volného času.

4.4 Volný čas organizovaný v zájmovém útvaru

Jedním ze způsobu trávení volného času je navštěvování zájmových útvarů. Zájmové útvary jsou součástí volného času již dětí předškolního věku, neboť každé dítě navštěvuje v tomto věku alespoň jeden zájmový útvar. Zájmové útvary pro děti předškolního věku jsou v dnešní době svou nabídkou velmi široce zaměřené.

„Malování, do angličtiny, sokol... Ještě bazén máme.“ (P1), „Chodím do keramiky.“ (P2), „Do herny.“ (P3), „Ano chodím do flétničky a do šachu.“ (P4), „Jo do šachu.“ (P5), „Chodím jen do Sokola.“ (P6), „Já chodím tančit do baletu.“ (P7), „Flétnička, tanečky, bazén a sokolovna ještě.“ (P9), „Do flétny.“ (P10).

Zájmové útvary nabízí především mateřská škola, kterou děti předškolního věku navštěvují. Nabízí mnoho nadstandardních aktivit jako například kroužek anglického jazyka, výcvik plavání, kroužek flétny, šachový kroužek či taneční kroužek.

„Angličtinu tady máme ve školce nahoře v xxx.“ (P1), „Ze školky tam chodíme na bazén.“ (P1), „Protože chodíme se školkou plavat.“ (P7), „Na flétnu chodím tu do školky.“ (P7), „Hraju, tady ve školce.“ (P8).

Děti předškolního věku navštěvují, také zájmové útvary mimo mateřskou školu. Jedná se o zájmové útvary, které jsou poskytovány různými organizacemi či institucemi v okolí. Pro děti předškolního věku nabízí například keramický kroužek, taneční kroužek, výtvarnou dílnu, balet či TJ Sokol.

„Je to někam jinam a je to, jak jsem už říkala, že to je v té herničce.“ (P2), „To je, to je, to je tady v té škole, kde chodí můj brácha a budu tam chodit taky.“ (P7), „Malování je v xxx, tam my bydlíme na xxx a to je blízko.“ (P1).

Důvodem navštěvování zájmových útvarů dětí předškolního věku je jejich vlastní zájem. Tento vlastní zájem je rozhodující při výběru zájmových útvaru. Děti mají možnost rozhodnout o své účasti v zájmových útvarech a nebo se na rozhodnutí alespoň podílet.

„Chci.“ (P3), „Já.“ (P5), „Protože jsem chtěl.“ (P6), „No já jsem si to vybral.“ (P6), „To jsem, to jsem se bála, ale pak jsem říkala, že tam chci chodit, tak tam teď chodím.“ (P7), „Ne já jsem, já jsem tam chtěla.“ (P7), „Zeptala, já jsem si to první rozmyslela, že tam chci chodit.“ (P9).

K navštěvování zájmových útvarů vedou děti předškolního věku také jejich rodiče. Rozhodnutí o tom, zda dítě bude navštěvovat zájmový útvar je kolikrát pouze na rozhodnutí jednoho z rodičů. Rodiče omezují děti předškolního věku i tím, že je do zájmového útvaru, který by chtěly navštěvovat, nepřihlásí.

„Maminka.“ (P1), „Protože maminka chtěla.“ (P4), „Mamka mě tam přihlásila.“ (P7), „Mamka všude mě dala.“ (P9), „Taťka mě pořád přemlouvá... Jsem nechtěla chodit do šachu.“ (P9), „Protože mamka ještě neví.“ (P4), „No protože mamka mě tam nezapsala.“ (P5).

Zájmové útvary organizované mateřskou školou či jinou institucí v okolí mají významné postavení ve volném čase dítěte předškolního věku. Zájmové útvary nejen, že děti předškolního věku rozvíjí a přináší jim nové sociální kontakty, ale hlavně uspokojuje jejich zájem. A to vše prostřednictvím činností, kterými je zájmový útvary naplněn.

„Baví mě tam všechno.“ (P5), „Že třeba nějak cvičíme nebo běháme.“ (P6), „Všchno mě tam baví.“ (P7), „Že tam pořád tančíme a děláme někdy i hry.“ (P9).

Na druhou stranu některé zájmové útvary svou náplní děti předškolního věku nezaujmu a vykonávané činnosti v nich je nebaví. Některé činnosti vykonávat nechtějí i z toho důvodu, že je nezvládají. Může to být způsobeno tím, že činnosti nejsou vhodně voleny s ohledem na předškolní věk. Tuto neznalost mohou mít vedoucí zájmových útvarů, kteří nemají pedagogické vzdělání. Náplň zájmového útvaru nemusí být díky této neznalosti pro děti předškolního věku vhodná a z toho vznikají u dětí tyto negativní pocity. Důvodem může být i to, že zájmový útvary vybrali rodiče a dítě činnosti nebaví proto, že nejsou jeho předmětem zájmu.

„Venku máme velké kolečko a to musíme celé oběhnout a žádná zastávka nemůže být.“ (P1), „Někdy mě to přestane bavit a nechci.“ (P1), „Že tam musím běhat.“ (P3), „Jako nelíbí se mi tam, že když třeba děláme na takovém velkém tom... Prostě na takovém velkém stojanu, kde se dělají různé také kotouly a také věci, to se mi nelíbí... Protože to neumím.“ (P6).

Děti předškolního věku navštěvují mnohdy podobné zájmové útvary, jako jejich sourozenci. Tato podobnost může být taktéž s rodiči dítěte, kdy dítě navštěvuje stejný zájmový útvary jako kdysi jeho rodič. Podobnost je zřejmá také mimo zájmové útvary, kdy se děti předškolního věku věnují stejným volnočasovým aktivitám, jako jejich sourozenci nebo jejich rodiče.

„Brácha dělá angličtinu taky a sokol má taky, ale s kluku to má.“ (P1), „Kroužek má výtvarku... Ve škole tam budu chodit.“ (P6), „Na jednu hrála mamka, jak byla malá.“ (P7).

V závěru lze říct, že zájmové útvary patří do volného času dětí předškolního věku, neboť již v tomto věku jimi děti naplňují svůj volný čas. Zájmové útvary navštěvují děti přímo v mateřské škole a nebo navštěvují zájmové útvary, které nabízí okolí. Důvodem navštěvování zájmových útvarů je v první řadě vlastní zájem dětí. Děti samy rozhodují, který zájmový útvary budou navštěvovat nebo se alespoň podílejí na rozhodnutí. Někdy je však přednější názor rodičů, kteří rozhodnou za dítě. Náplň zájmových útvarů přináší dětem předškolního věku uspokojení. Některé zájmové útvary svou náplní děti nezaujmu a nebo je pro ně nevhodná a nezvládají ji. Děti předškolního věku také navštěvují podobné zájmové útvary jako jejich sourozenci nebo rodiče, když byli ve věku dítěte.

5 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Následující kapitola se věnuje odpovědím na jednotlivé dílčí výzkumné otázky, které vyplynuly z hlavní výzkumné otázky našeho výzkumu.

První položenou dílčí výzkumnou otázkou bylo: *Jak děti předškolního věku popisují své volnočasové aktivity?* Z výzkumu se ukázalo, že děti předškolního věku popisují své volnočasové aktivity jako činnosti, které jsme rozdělili na aktivní a pasivní. Mezi aktivními činnostmi se objevovala jízda na kole, kreslení, hra, plavání a pobyt venku. Mezi pasivními činnostmi se objevovalo hraní počítačových her, her na tabletu a sledování televize. Dále děti předškolního věku popisují své volnočasové aktivity jako činnosti sdílené s rodiči. Patří mezi ně společná hra, jízda na kole, sledování televize, procházky a plavání. Svůj volný čas děti předškolního věku sdílí také se sourozenci a jen ojediněle své volnočasové aktivity vykonávají samostatně. Se sourozenci sdílí podobné volnočasové aktivity jako s rodiči a to společnou hru, jízdu na kole a sledování televize. Oproti sdíleným volnočasovým aktivitám s rodiči zde ještě přibýlo společné hraní her na počítači či playstationu. Mezi individuálními volnočasovými aktivitami dětí předškolního věku se objevovala hra, kreslení, sledování televize a hraní her na informačních technologiích. Děti předškolního věku sdílí své volnočasové aktivity i s kamarády v rámci zájmových útvarů, které děti společně navštěvují. Zájmové útvary jsou mimo jiné součástí volného času již dětí předškolního věku, neboť samotné děti popisují své volnočasové aktivity skrze zájmové útvary, které navštěvují. Navštěvují zájmové útvary, které nabízí samotná mateřská škola, do které chodí, ale navštěvují také zájmové útvary, které nabízí okolí. Zájmové útvary pro děti předškolního věku jsou široké škály zaměření. Mezi zájmovými útvary, které děti v tomto věku navštěvují, se objevuje kroužek anglického jazyka, výcvik plavání, hra na flétnu, šachový kroužek, taneční kroužek, výtvarná dílna, keramický kroužek, TJ Sokol a balet. V závěru této dílčí výzkumné otázky chceme říct, že z výzkumu vyplynula hra jako dominantní volnočasová aktivita dětí předškolního věku. Mezi preferovanými typy her v tomto věku jsou hry námětové, pohybové, konstruktivní a hry počítačové.

Na druhou dílčí otázku: *Jak děti předškolního věku vnímají svou účast v zájmovém útvaru?* Lze odpovědět, že děti předškolního věku vnímají svou účast v zájmovém útvaru pozitivně, neboť jejich účast uspokojuje jejich zájem a ve vykonávané činnosti v rámci zájmového útvaru nacházejí oblibu. Ovšem některé děti vnímají svou účast negativně z důvodu, že je činnosti v zájmovém útvaru nebaví nebo danou činnost nezvládají. Tyto negativní pocity

můžou být způsobeny tím, že činnosti vykonávané v rámci zájmových útvarů nejsou vhodně voleny s ohledem na předškolní věk a nebo z důvodu, že zájmový útvar byl vybrán rodiči a dítě činnosti nebaví proto, že nejsou předmětem jeho zájmu.

K poslední dílčí otázce: *Jaké důvody zájmových preferencí popisují děti předškolního věku?* Jsme identifikovali čtyři důvody zájmových preferencí dětí předškolního věku. Prvním důvodem je vlastní zájem dítěte. Dítě vykonává ve svém volném čase takové činnosti, které se mu líbí a ve kterých nachází uspokojení. Vlastní zájem je ve většině případů také rozhodující, při volbě zájmového útvaru. Bývá, ale často omezen. Děti by chtěly vykonávat určitou činnost a nebo navštěvovat určitý zájmový útvar, ale omezujícím faktorem jsou rodiče. Rodiče jsou zároveň druhým důvodem zájmových preferencí dětí předškolního věku. Rodiče rozhodují za dítě, které volnočasové aktivity mohou či nemohou vykonávat. Na základě zájmu rodičů také potom mohou děti navštěvovat zájmový útvar. Za třetí důvod zájmových preferencí dítěte předškolního věku lze vnímat určitou podobnost se sourozenci či podobnost s rodiči. Dítě se věnuje zájmu, proto že se mu věnuje sourozenec a nebo jeden z rodičů případně oba rodiče. Podobnost se sourozenci či rodiči lze vidět i v navštěvování podobných zájmových útvarů. Dalším a také posledním zjištěným důvodem zájmových preferencí popisovaným dětmi předškolního věku je účast kamaráda. Dítě se věnuje činnosti proto, že se jí účastní spolu s kamarádem. Tento důvod je zejména u navštěvování zájmových útvarů. Domníváme se, že s přibývajícím věkem si dítě bude volit i své činnosti ve volném čase s ohledem na své kamarády, neboť ti se dostávají postupně do popředí zájmů dítěte.

Z pohledu dětí předškolního věku na jejich zájmy usuzujeme, že volnočasové aktivity dětí předškolního věku jsou velmi bohaté a různorodé. Děti se ve svém volném čase věnují nej-různějším činnostem převážně, však tyto činnosti zahrnují pohyb. Vyskytují se však i aktivity pasivní, podle našeho názoru však nejsou dominantní. Za hlavní volnočasovou aktivitu považujeme u dětí předškolního věku hru. Dále lze také říct, že děti předškolního věku sdílí své volnočasové aktivity a to s rodiči nebo se sourozenci, ale také s kamarády. Není pro nás překvapivé, že děti předškolního věku navštěvují již alespoň jeden zájmový útvar. Zájmové útvary nabízí samotná mateřská škola, kterou děti navštěvují. My jsme toho názoru, že většina nadstandardních aktivit, které nabízela mateřská škola v našem výzkumu, jsou opravdu nadstandardní a jsou pro děti přínosné, neboť nemohou být součástí běžného dne v mateřské škole. Zájmové útvary však děti navštěvují i mimo mateřskou školu. Jak se z výzkumu ukázalo, zájem dětí zájmové útvary uspokojují, jen v ojedinělých případech děti vnímají svou

účast jako negativní a to z důvodu, že je činnosti v zájmovém útvaru nebaví a nebo je nezvládají. V poslední řadě jako důvody zájmových preferencí dětí se ukázaly hned čtyři a to vlastní zájem dítěte, volba rodiči, podobnost se sourozenci či rodiči a účast kamaráda.

6 DISKUZE

V této části empirického výzkumu jsme porovnali výsledky našeho výzkumu s výsledky výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) a výsledky výzkumu uskutečněného v rámci bakalářské práce Pastorkové (2013).

Na tuto problematiku nacházíme výzkumy, které jsou opřeny převážně o názory starších dětí, než jsou děti předškolního věku a nebo které jsou opřeny o názory rodičů dětí předškolního věku. Proto pro srovnání uvádíme výzkum s názvem Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let, který je opřen o názory starších dětí. Jednalo se o tematicky obsáhlý výzkum, kdy jedním z témat byl i volný čas. Zkoumání proběhlo ve třech věkových kategoriích. Pro srovnání jsme vybrali kategorii šest až devět let, která je k našim participantům nejbližší. Výzkumný vzorek dětí ve věku šesti až devíti let tvořilo celkem 755 respondentů, kteří vyplňovali dotazník. Nutné je upozornit na to, že nevíme, v jakém zastoupení tento výzkumný vzorek tvořily děti ve věku šesti let. Může tak dojít ke zkreslení našich výpovědí v komparaci našeho výzkumu s výzkumem autorů národního institutu dětí a mládeže (2011).

Jako druhý výzkum uvádíme výzkum bakalářské práce Pastorkové (2013), který je orientován na názor rodičů. Konkrétně se jednalo o výzkum kvantitativního typu, kdy jako metoda sběru dat byl použit dotazník. Respondenty tvořilo celkem 183 rodičů, kteří měli celkový počet dětí předškolního věku 141 a dětí mladšího školního věku 169. Výsledky byly interpretovány vždy zvlášť ve vazbě k rodičům dětí předškolního věku a k rodičům dětí mladšího školního věku.

Pro orientaci jsme vytvořili tabulku, která shrnuje výsledky našeho výzkumu, výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) a výsledky výzkumu Pastorkové (2013). Tabulka je rozdělena do tří kategorií. V první kategorii jsou uvedeny data, která se vztahují k náplni volného času dětí. Druhá kategorie se zaměřuje na to, s kým děti své volnočasové aktivity sdílí. Poslední třetí kategorie uvádí data týkající se důvodů navštěvování zájmových útvarů dětí. Vzhledem ke kvantitativní povaze výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) a výzkumu Pastorkové (2013) jsme uvedli v tabulce z každé kategorie pouze čtyři položky dle četnosti. Níže v porovnání uvádíme i položky další, aby komparace byla komplexnější.

Tabulka č. 2 Komparace výsledků tří výzkumů v diskuzi

| Komparace výsledků | | | |
|---|---|---|--|
| | Bakalářská práce (2019) | Výzkum (Bocan, Ma- říková, Spálenský, 2011) | Pastorková (2013) |
| <i>Náplň</i> | Aktivní činnosti Pasivní činnosti Účast v zájmovém útvary Hra | Sledování televize Sportování Čas s kamarády venku Navštěvování zájmo- vých kroužků | Aktivity s rodiči Hraní si venku s kama- rády Navštěvování zájmo- vého kroužků Sportování |
| <i>Sdílení</i> | Rodiče, sourozenci, ka- marádi | Rodiče, sourozenci, ka- marádi, prarodiče | Rodiče, sourozenci, kamarádi |
| <i>Důvody navštěvování zájmových útvary</i> | Vlastní zájem Volba rodiči Účast kamaráda Podobnost v rodině | Zábava Kamarádi Zájem Chci být dobrý | Spolurozhodování Volba rodiči Zájem dítěte Účast kamaráda |

Výzkum autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) rozdělil volnočasové aktivity dětí na dvě skupiny. A to na aktivity vykonávané ve všední dny a na aktivity vykonávané o víkendech. Participantů měli na výběr z celkem devatenácti položek. Mezi volnočasovými aktivitami, které děti ve věku šest až devět let vykonávají ve všední dny nejčastěji, byly položky dle četnosti: sledování televize, sportovní kroužky, sport mimo kroužky, čas s kamarády a čas venku, kteří autoři dále interpretují jako čas venku s kamarády a ještě položka navštěvování jiných zájmových kroužků. Mezi volnočasovými aktivitami, kterým se děti ve věku šest až devět let věnují o víkendu nejčastěji, byly položky dle četnosti: sledování televize, sport mimo kroužky, čas venku s kamarády a sledování filmu na počítači či jiném zařízení. Pro upřesnění uvádíme informaci, že se v obou skupinách objevovala jako druhá nejčetnější položka učení. My jej nezařazujeme do výsledků, neboť podle nás učení interpretované jako příprava do školy nemusí splňovat jeden z principů volného času, kterým je dobrovolnost.

V našem výzkumu děti popisovaly své volnočasové aktivity velmi podobně jako děti ve výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011). Jediné co se ve výsledcích lišilo, byl čas s kamarády venku, ten v našem výzkumu děti nezmiňovaly skoro vůbec. Naopak u nás převažovala hra jako volnočasová aktivita. Za tímto vidíme důvod, že výzkumný vzorek tvořily děti ve věku šest až devět let, kdy s přibývajícím věkem se kamarádi dostávají do popředí a hra naopak do pozadí zájmů dětí.

Dle rodičů dětí předškolního věku ve výzkumu Pastorkové (2013) se jejich děti zabývají ve volném čase dle četnosti z nabízených aktivit v první řadě aktivitami s rodiči, hraním si venku s kamarády, navštěvováním zájmového kroužku, sportováním, sledováním televize, čtením knih a hraním her na počítači.

Když porovnáme naše výsledky s výsledky výzkumu Pastorkové (2013) tak je lze považovat za shodné. V našem výzkumu děti zmiňovaly také aktivity s rodiči. Zájmovými útvary naplňují svůj volný čas děti i v našem výzkumu. Dále děti v našem výzkumu zmiňovaly pasivní náplň volného času, která zahrnuje jak sledování televize, tak hraní her na počítači. Děti zmiňovaly i aktivní náplň, která zastupuje kategorii sportování. Jediné, co se ve výsledcích lišilo, bylo to, že v našem výzkumu děti hry s kamarády zmiňovaly jen ojediněle a čtení knih v našem výzkumu nezmínilo ani jedno dítě. Příkládáme k tomu důvod, že děti předškolního věku čtení knih, v jejich případě prohlížení knih nepovažovaly za volnočasovou aktivitu, které se pravidelně věnují.

Druhá položka tabulky se zabývá tím, s kým děti sdílí své volnočasové aktivity. Výsledky výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) znovu rozdělují výsledky do dvou skupin. A to na skupinu s kým děti tráví volný čas ve všední dny a s kým o víkendu. K této odpovědi výzkum uvádí graf, který uvádí výsledky po jednotlivých věkových kategoriích. Zde proto vzhledem k našim participantům uvádíme pouze výsledky, které se týkají věkové kategorie šest let. Podle výsledků všední dny tráví svůj volný čas děti ve věku šesti let dle četnosti: s rodiči, sourozenci, prarodiči, samostatně, s kamarády ze školy a s kamarády mimo školu. O víkendech děti tráví volný čas se stejnými lidmi a četnost se nijak výrazně nemění.

Dotazník v rámci výzkumu Pastorkové (2013) obsahoval otázku: *S kým tráví Vaše dítě/ děti nejraději volný čas*. Jednalo se o uzavřenou položku, kdy rodiče vybírali z pěti položek. Výsledky k této otázce ukazují, že podle rodičů je četnost v trávení volného času jejich dětí následující: s rodiči, s kamarády, se sourozenci, sami. Děti předškolního věku tak podle názorů jejich rodičů preferují svůj volný čas trávit právě se samotnými rodiči.

Jak výsledky našeho výzkumu, tak výsledky výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) i výsledky výzkumu Pastorkové (2013) se shodují v tom, že děti předškolního věku sdílejí své volnočasové aktivity s rodiči, se sourozenci a s kamarády. Výzkum národního institutu dětí a mládeže (2011) uvádí ve výsledcích ještě prarodiče a to ve vysokém zastoupení. V našem výzkumu byli prarodiče zmíněni pouze jednou.

Všechny tři výzkumy se méně či více zabíraly také zájmovými útvary. My jsme se v práci zabývali důvody zájmových preferencí, které se odráží také v tom, proč dítě navštěvuje zájmové útvary. V této souvislosti výzkum autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) uvádí jako důvody navštěvování kroužků dětí ve věku šesti až devíti let dle četnosti: zábava, kamarádi, zájem, chci být dobrý, vedoucí/ trenér, nechci se nudit, přání rodičů, nechodí rádo.

V případě výsledků výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) nalezneme s našimi výsledky určité odlišnosti. Za prvé v našem výzkumu byla volba rodiči jedním z hlavních důvodů zájmových preferencí, kdežto v případě výzkumu národního institutu dětí a mládeže (2011) naopak volba (přání) rodiči byla mezi nejméně vyskytující se mi odpověďmi. Domníváme se, že je to tím, že s přibývajícím věkem dítě nabývá samostatnosti v rozhodování a uvědomuje si význam zájmových útvarů, proto je v rámci výsledků výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) jako čtvrtá nejčastější položka chci být dobrý. Odlišnosti lze vidět také v tom, že v případě výsledků výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) děti navštěvují zájmové útvary také z důvodu, že se nechtějí nudit. Tento důvod v našem výzkumu dětmi zmiňován nebyl. A to asi proto, že děti v předškolním věku své volno vyplní ještě hrou a nezažijí tak pocit nudy oproti dětem z druhého výzkumu, které již nastoupily do školy a hře se již moc nevěnují.

Zájmovým útvarům se ve výzkumu Pastorkové (2013) zabíralo několik otázek. Pro nás byla klíčová otázka: *Proč jste do zájmového kroužku dítě přihlásili.* Znovu se jednalo o otevřenou otázku, kdy respondenti měli vybrat jednu z nabízených odpovědí. Podle výsledků je hlavním důvodem proč zájmový kroužek dítě předškolního věku navštěvuje ten, že byl vybrán po dohodě dítěte s rodiči na základě zájmu dítěte. Druhým nejčastějším důvodem byl výběr kroužku samotnými rodiči dle jejich uvážení. Dalším důvodem bylo, že si kroužek vybralo samo dítě na základě svého zájmu. Posledním důvodem je navštěvování zájmového kroužku z toho důvodu, že do kroužku chodí kamarádi dítěte.

Při komparaci výsledků našeho výzkumu a výzkumu Pastorkové (2013) lze v této oblasti vidět shody. Důvody, které vyšly ve výsledcích Pastorkové (2013) tedy volba rodiči, vlastní zájem dítěte a účast kamarádů se shodují s důvody zájmových preferencí, které popisovaly děti v našem výzkumu. Nenalezli jsme zde náš důvod zájmové preference. A to důvod podobnost se sourozencem či rodičem, kdy by dítě navštěvovalo stejný zájmový kroužek jako jeho sourozenec nebo kdysi jeho rodič. Autorka zřejmě nad tímto důvodem neuvažovala, a proto jej nezařadila do možných odpovědí na tuto otázku.

Z celkového srovnání našeho výzkumu a výzkumu autorů národního institutu dětí a mládeže (2011) lze vidět určité odlišnosti. Vysvětlujeme si to tím, že jsme měli výzkumné vzorky lišící se věkem. S přibývajícím věkem se dítě mění, rozvíjí. V první řadě nastupuje do školy, do popředí zájmů se dostávají kamarádi atd. To vše pak ovlivňuje jeho volný čas a tedy i jeho zájmy. Naopak ze srovnání našeho výzkumu a výzkumu Pastorkové (2013) lze předpokládat, že pohled dětí předškolního věku na jejich zájmy se příliš neliší od názorů rodičů dětí předškolního věku.

ZÁVĚR

V teoretické části práce jsme nastínili problematiku týkající se zájmů dětí před nástupem do základní školy. Zahrnuli jsme, jak zájmové oblasti, tak druhy zájmových útvarů. Dále jsme zahrnuli volný čas, který je prostorem pro rozvíjení zájmů. Uchopili jsme také zájmovou činnost v mateřské škole. Nakonec se teoretická část práce zabývala charakteristikou dítěte předškolního věku, která se odráží v zájmech dítěte.

Cílem praktické části práce bylo odhalit, jak děti předškolního věku před nástupem do základní školy popisují své zájmy. Zvolili jsme kvalitativní typ výzkumu, kdy jsme uskutečnili polostrukturované interview s deseti dětmi ve věku pěti až šesti let.

V rámci čtyř významových kategorií byly nalezeny odpovědi na dílčí výzkumné otázky. Odhalili jsme, že zájmy dětí předškolního věku jsou bohaté na výběr volnočasových aktivit, převážně tyto činnosti zahrnují pohyb. Objevily se i pasivní činnosti, ty však podle nás nejsou dominantní. Dominantní činností se stala hra. Své zájmy děti předškolního věku sdílí a to s rodiči nebo se sourozenci. Zájmy sdílí i s kamarády a to v souvislosti se zájmovým útvarem, který společně navštěvují. Děti předškolního věku rozvíjejí své zájmy také navštěvováním zájmových útvarů různého zaměření. Zájmové útvary samotné děti vnímají pozitivně, jen v některých případech vznikají u dětí negativní pocity. Jako důvody zájmové preference se z našeho výzkumu vynořily hned čtyři a to vlastní zájem dítěte, volba rodiči, podobnost se sourozenci či rodiči a účast kamaráda.

V závislosti na struktuře a obsahu obou částí práce došlo k naplnění stanovených cílů práce.

Limity naší práce vidíme v malém počtu participantů i nezahrnutí více mateřských škol do výzkumu. Limitem výzkumu jsou i nepříliš bohaté data, neboť realizace výzkumu s dětmi předškolního věku je náročná.

Jako případným pokračováním výzkumu by bylo zajímavé odhalit pohled rodičů našich participantů na to, jak vnímají zájmy svých dětí a následně tyto dva pohledy porovnat.

Pro praxi doporučujeme, aby rodiče nechávali svým dětem dostatek času na hraní a neomezovali zájmy dětí tím, že jejich volný čas příliš organizují. Častým příkladem je, že rodiče děti přihlašují do všech možných zájmových útvarů. Pokud děti navštěvují mnoho zájmových útvarů, které jim zároveň nic nového nepřináší, tak mohou být přetíženy a nezbývá jim čas na činnosti, o které mají opravdový zájem. Rodiče by tedy neměli přehlížet názory svých dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Bocan, M., Maříková, H., & Spálenský, A. (2011). *Hodnotové orientace dětí ve věku 6-15 let* [Online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže. Retrieved from <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1310479648.pdf>
- Brtnová Čepičková, I. (2007). *Kapitoly z předškolní pedagogiky III*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně.
- Burns, M. S., Johnson, R. T., & Assaf, M. M. (c2012). *Preschool education in today's world: teaching children with diverse backgrounds and abilities*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Čáp, J., & Mareš, J. (2007). *Psychologie pro učitele* (Vyd. 2). Praha: Portál.
- Fontana, D. (2014). *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele* (Vyd. 4). Praha: Portál.
- Hájek, B. (2007). *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Hájek, B., Hofbauer, B., & Pávková, J. (2008). *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál.
- Hejlová, H., Opravilová, E., Uhlířová, J., & Bravená, N. (2013). *Nahlížení do světa dětí*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta.
- Janiš, K. (2009). *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd.
- Kantorová, J., & Grecmanová, H. (2008). *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc: Hanex.
- Knotová, D. (2011). *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido.
- Koňátková, S. (2005). *Hry v mateřské škole v teorii a praxi*. Praha: Grada.
- Koňátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet* (2., rozš. a aktualiz. vyd). Praha: Grada.
- Kramulová, D. (2013). Stokrát nic umorilo osla aneb Přetížené děti [Online]. *Informatorium 3-8*, (3). Retrieved from <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/96007/stokrat-nic-umorilo-osla-aneb-pretizene-deti>

- Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2., aktualiz. vyd). Praha: Grada.
- Matějček, Z. (2005). *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada.
- Nakonečný, M. (2013). *Lexikon psychologie* (2., podstatně rozš. vyd). Praha: Vodnář.
- Opravilová, E. (2016). *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada.
- Pastorková, P. (2013). *Volný čas a zájmová činnost dětí předškolního a mladšího školního věku ve Vsetíně* (Bakalářská práce). Zlín. Retrieved from http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/20969/pastorkov%C3%A1_2013_bp.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pávková, J. (2014). *Pedagogika volného času*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Průcha, J. (2016). *Předškolní dítě a svět vzdělávání: přehled teorie, praxe a výzkumných poznatků*. Praha: Wolters Kluwer.
- Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* [Online]. (2018). Praha: MSMT. Retrieved from <http://www.msmt.cz/file/45304/>
- Říčan, P. (2014). *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání* (Vyd. 3). Praha: Portál.
- Smolíková, K., & Jedličková, M. (2005). *Žádný strach ze školního vzdělávacího programu!* [Online]. *Informatorium 3-8*, (7). Retrieved from <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/93357/zadny-strach-ze-skolniho-vzdelavaciho-programu>
- Svobodová, E. (2010). *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál.
- Šikulová, R., Brtnová Čepičková, I., & Wedlichová, I. (2007). *Kapitoly z předškolní pedagogiky I*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně.
- Šimíčková-Čížková, J. (2008). *Přehled vývojové psychologie* (2. vyd). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Štefflová, J. (2005). *Patří zájmové kroužky do mateřinek?* [Online]. *Učitelské Noviny*, (20). Retrieved from <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=4392&>

Těthalová, M. (2012). Předškoláci už musí vědět, že existují nějaká pravidla hry [Online]. *Informatorium 3-8*, (10). Retrieved from <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/95903/predskolaci-uz-musi-vedet--ze-existuji-nejaka-pravidla-hry>

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.

Vodáková, J. (2011). Volný čas dětí? Buď příliš kroužků nebo pasivita. *Rodina a škola*, 58(10), 24.

Vrkoslavová, M. (2008). Patří kroužky do mateřské školy? [Online]. *Informatorium 3-8*, (6). Retrieved from <https://nakladatelstvi.portal.cz/casopisy/informatorium-3-8/94677/patri-krouzky-do-materske-skoly->

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MŠ Mateřská škola

P Participant

RVP PV Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

ZU Zájmový útvar

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Významové kategorie

Tabulka č. 2 Komparace výsledků tří výzkumů v diskuzi

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Vzor informovaného souhlasu
- P II Přepis rozhovoru s dítětem P7
- P III Ukázka kódování
- P IV Kresba dětí

PŘÍLOHA P I: VZOR INFORMOVANÉHO SOUHLASU

Informovaný souhlas

Svým podpisem dávám souhlas ke zpracování audiozáznamu rozhovoru s mým dítětem a následného publikování výsledků pro účely výzkumného projektu, který je realizován v rámci bakalářské práce na téma *Zájmové preference dětí předškolního věku před nástupem do školy*.

Jméno:

Podpis:

Dne:

PŘÍLOHA P II: PŘEPIS ROZHOVORU S DÍTĚTEM P7

V: Co jsi všechno včera dělala, když si byla doma?

P7: Mmm (dítě přemýšlelo) už nevím

V: Dobře, tak co děláš, když přijdeš ze školky domů?

P7: Hraju si s miminkama

V: A ještě něco děláš?

P7: Mn, už nic

V: Co děláš nejraději? Co tě baví doma dělat?

P7: Kreslit

V: Dobře, tak nakreslíš něco?

P7: *(dítě kývalo, že ano a začalo kreslit a u kresby se nevyjadřovalo)*

P7: *(dítě po minutě přestalo kreslit)*

V: Co jsi nakreslila?

P7: Domeček

V: Dobře, já mám tady obrázky, pomůžeš mi je rozložit? *(dala jsem dítěti do ruky obrázky)*

P7: *(dítě obrázky rozložilo po stole)*

V: Podívej se, co na těch obrázcích děti dělají Děláš taky něco z těchto činností?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde si děti hrají)*

V: Ještě něco?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde děti tančí)*

V: Mh a ještě?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě jezdí na kole a poté hned na obrázek, kde dítě maluje)*

V: A ještě něco dalšího?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě sleduje TV)*

V: Mh a ještě něco děláš?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě plave)*

V: Mh

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě krmí psa a pak delší dobu nic)*

V: Dobře, je to už všechno?

P7: *(dítě kývalo, že ano)*

V: Dobře, tak vybrala si obrázek, kde si děti hrají, tak s čím nebo na co si nejraději hraješ?

P7: Na princezny

V: A s kým si hraješ?

P7: S kamarádem

V: Dobře a to jsi vybrala proč? *(ukázala jsem na obrázek, kde děti tancují)*

P7: Protože, já, já doma někdy... já chodím tančit do baletu

V: Tady ve školce je ten balet nebo někde jinde?

P7: V xxx

V: A proč tam chodíš?

P7: Protože mamka tam pracuje a já se tam nudím, protože ... tam je aji hernička, tam si hrajete a já jsem tam byla, byla v herničce a nudila jsem se

V: Proč jsi netancovala?

P7: Nevím... Ale chodím tam teď

V: Teď jsi začala tancovat ten balet ano?

P7: Mh

V: A co v tom baletu děláte?

P7: My tam tančíme různě

V: A líbí se ti ty činnosti?

P7: Mh

V: Co se ti na tom líbí?

P7: Jak... Jak... Jak pořád tam děláme blbosti

V: A je něco, co se ti tam nelíbí?

P7: Mn

V: Nebo něco, co ti tam vadí?

P7: Nevadí

V: A je něco co tě tam nebaví?

P7: Nic mě, baví mě všechno

V: Chodíš tam sama?

P7: Ne s hol, kamarádkama

V: Dobře a tento obrázek jsi vybrala proč? *(ukázala jsem na obrázek, kde dítě jezdí na kole)*

P7: Protože s taťkou jezdím ráda na kole

V: Baví tě to?

P7: *(dítě kývalo hlavou, že ano)*

V: Co se ti na tom líbí?

P7: Mmm *(dítě přemýšlelo)* Už nevím

V: Je něco co tě na tom nebaví?

P7: Mmm *(dítě přemýšlelo)* Nic

V: Mh a tuto činnost jsi vybrala proč? *(ukázala jsem na obrázek, kde dítě sleduje TV)*

P7: Protože se s bráchou rádi koukáme na večerníčka

V: A ještě na něco se díváte?

P7: Už na nic... Na Kát'u a Škubánka

V: A brácha je starší nebo mladší?

P7: Starší

V: Mh, dobře a plavání si vybrala proč? *(ukázala jsem na vybraný obrázek dítěte, kde dítě plave)*

P7: Protože chodíme se školkou plavat

V: A co tam děláte?

P7: Skáčem do vody a ještě... ještě tam plavem s pásami

V: A líbí se ti to?

P7: Mh

V: A je něco co se ti tam nelíbí?

P7: Nic

V: A něco co ti vadí?

P7: Vadí mi, že tam kamarádi zlobí

V: Mh a to jsi vybrala proč? *(ukázala jsem na vybraný obrázek dítěte, kde děti tancují)* – Po druhé

P7: Protože chodím tančit do xxx s kamarádem

V: Mh a ty hraješ na nějaký hudební nástroj? *(ukázala jsem na vybraný obrázek dítěte, kde děti hrají na hudební nástroje)*

P7: Na klavír, ale teď má vybité baterky, aji na flétnu hraju, na flétnu chodím tu do školky

V: Proč chodíš do té flétny?

P7: Protože brácha, my máme, máme doma flétničky, dvě jsme, jsme měli

V: Brácha taky hrál?

P7: No on taky hrál a na jednu hrála mamka, jak byla malá a pak a pak ještě on, pak, tak proto jsem chtěla do ní chodit a mamka mě tam přihlásila

V: A co tam děláte v té flétně?

P7: My tady hrajeme pexeso, vyrábíme různě a pak už jdeme

V: A na flétnu hrajete?

P7: Mh

V: A líbí se ti hrát na flétnu?

P7: Mh

V: Chceš to umět?

P7: Už umím

V: A je něco, co se ti na tom nelíbí?

P7: Že tam zlobily holky

V: A baví tě to nebo je tam něco co tě tam nebaví?

P7: Baví mě to

V: Dobře a na ten klavír někam chodíš cvičit?

P7: Nee, my ho máme doma

V: A doma s tebou někdo cvičí nebo jenom tak si hraješ?

P7: Jenom tak

V: Mh dobře a to jsi vybrala proč? *(ukázala jsem na vybraný obrázek dítěte, kde dítě krmí psa)*

P7: Protože my máme doma psa a dávám mu granule někdy

V: Staráš se o něj někdy jo?

P7: Mh

V: A co s tím pejskem ještě děláš?

P7: Chodím ho s mamkou a taťkou a bráchou venčit

V: A jaký je ten pejsek? Velký nebo malý?

P7: Malý, už je starý dědeček

V: A máš ještě nějakého jiného mazlíčka?

P7: *(dítě kývalo hlavou, že ne)*

V: A chtěla bys nějakého mít?

P7: *(dítě kývalo hlavou, že ano)*

V: Jakého?

P7: Králíčka

V: Starala by ses o něho?

P7: *(dítě kývalo, že ano)*

V: A kde bys ho měla?

P7: V kleci... ale mamka mi koupí, jak budu velká, tak mamka mi slíbila, že si můžu koupit želvu

V: Mh, dobře a je nějaká činnost, kterou bys ještě chtěla dělat, kterou neděláš?

P7: Mn

V: A chodíš ještě do nějakého jiného kroužku?

P7: Už žádný

V: Jenom balet a .. *(dítě mě přerušilo)*

P7: Balet a flétnička a tančení v xxx

V: To tančení je tady ve školce nebo někde jinde?

P7: To je, to je, to je tady v té škole, kde chodí můj brácha a budu tam chodit taky

V: A co v tom kroužku děláte?

P7: My tam zpíváme a pak na konci dostaneme bonbónek

V: A tancujete podle paní učitelky?

P7: Jo, my tam máme... ona už je stará, takže ji velké děti pomáhají

V: Líbí se ti tam?

P7: Mh

V: Je něco co tě tam nebaví?

P7: Všechno mě tam baví

V: Mh a kdo ti ty kroužky vybral? Chtěla jsi chodit do toho baletu nebo ti to mamka vybrala?

P7: To jsem, to jsem se bála, ale pak jsem říkala, že tam chci chodit, tak tam teď chodím

V: A ty tanečky, ty sis vybrala ty nebo mamka?

P7: Mamka

V: A zeptala se tě, jestli tam chceš chodit?

P7: Mn

V: Nezeptala?

P7: Mn

V: Tě tam přihlásila a ty jsi tam začala chodit?

P7: Ne já jsem, já jsem tam chtěla, já ona volala kamarádovi, jestli tam taky nechce chodit, tak tam chodí taky

V: Mh a kdo to je ten tvůj kamarád?

P7: Xxx

V: To je ten co si s ním i hraješ?

P7: Mh, on bydlí vedle mě

V: Mh a je nějaký kroužek, do kterého bys chtěla chodit?

P7: Mn, žádný

V: A co tě z těch činností, které jsi mi řekla, nejvíce baví?

P7: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě maluje)*

V: Malování?

P7: Mh

V: Co si ráda maluješ?

P7: Doma si maluju akorát domečky a někdy si kreslím aji stromy

V: Líbí se ti malovat?

P7: Mh

V: Baví tě to?

P7: Mh

V: A proč tě to baví?

P7: Nevím

V: Mh, dobře a co děláte spolu doma, když má tatínek a maminka volno?

P7: No .. tak, tak my, tak jdeme, tak třeba, je když máme aji my volno aji mamka a taťka, tak třeba jdeme se někam projet na kole

V: A to se ti líbí?

P7: Mh

V: A ten tvůj brácha dělá to co ty?

P7: On, on chodí do hudebky, hraje na klavír

V: A ty bys chtěla hrát na nějaký jiný hudební nástroj ještě?

P7: *(dítě kývalo, že ne)*

V: Dobře a je ještě něco, co bys mi chtěla říct víc o nějaké činnosti, kterou děláš?

P7: Mn

V: Ne dobře, tak to posbíráme společně ty obrázky

PŘÍLOHA P III: UKÁZKA KÓDOVÁNÍ

P6: *(dítě ukázalo na obrázek, kde dítě jezdí na kole)*

V: Jezdíš na kole?

P6: Mh a bez koleček

Pohyb / Aktivní činnost

V: S kým jezdíš na kole?

P6: Někdy s bráchou, někdy s tatškou

Sdílení se sourozencem/ Sdílení s rodiči

.....

P6: Mmm *(dítě přemýšlelo)* chodím jen do sokola

Účast v ZU/ Aktivní činnost

V: To není tady ve školce asi že?

P6: Není, to je tady kousek

Nabídka okolí

V: V nějaké tělocvičně?

P6: Mh

V: A proč tam chodíš?

P6: Protože jsem chtěl

Vlastní zájem dítěte

V: Mh, mohl sis vybrat, že tam chceš chodit nebo kdo ti to vybral?

P6: No já jsem si to vybral

Vlastní zájem dítěte

V: A co tam děláte za činnosti?

P6: Tam různě cvičíme, někdy půjdem i ven si zacvičit

Náplň kroužku/ Pohyb

.....

V: A je tam něco co tě tam nebaví?

P6: Mn

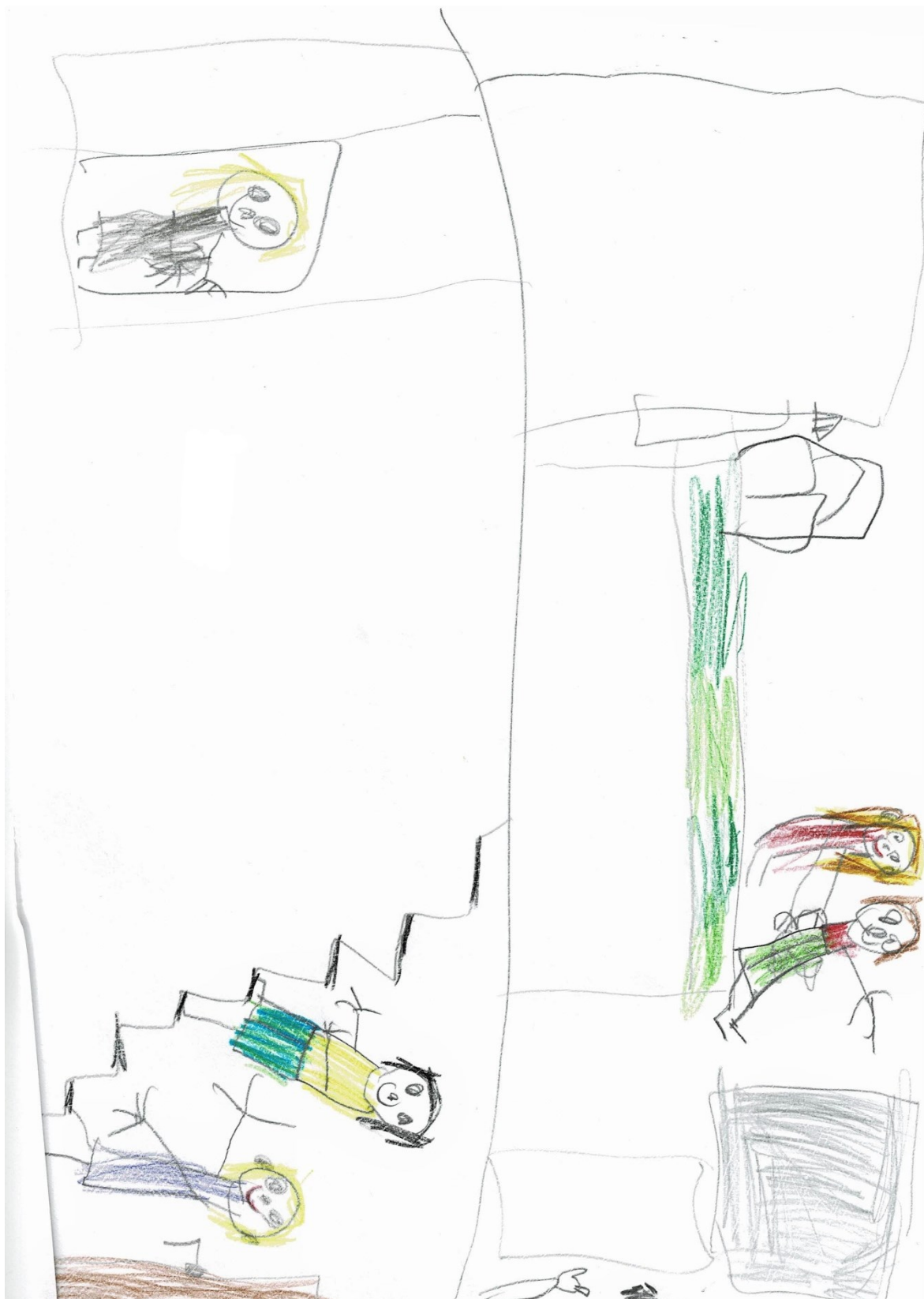
V: Ani nic co se ti tam nelíbí?

P6: Jako nelíbí se mi tam, že když třeba děláme na takovém velkém tom.. Prostě na takovém velkém stojanu, kde se dělají různé také koutouly a také věci, to se mi nelíbí

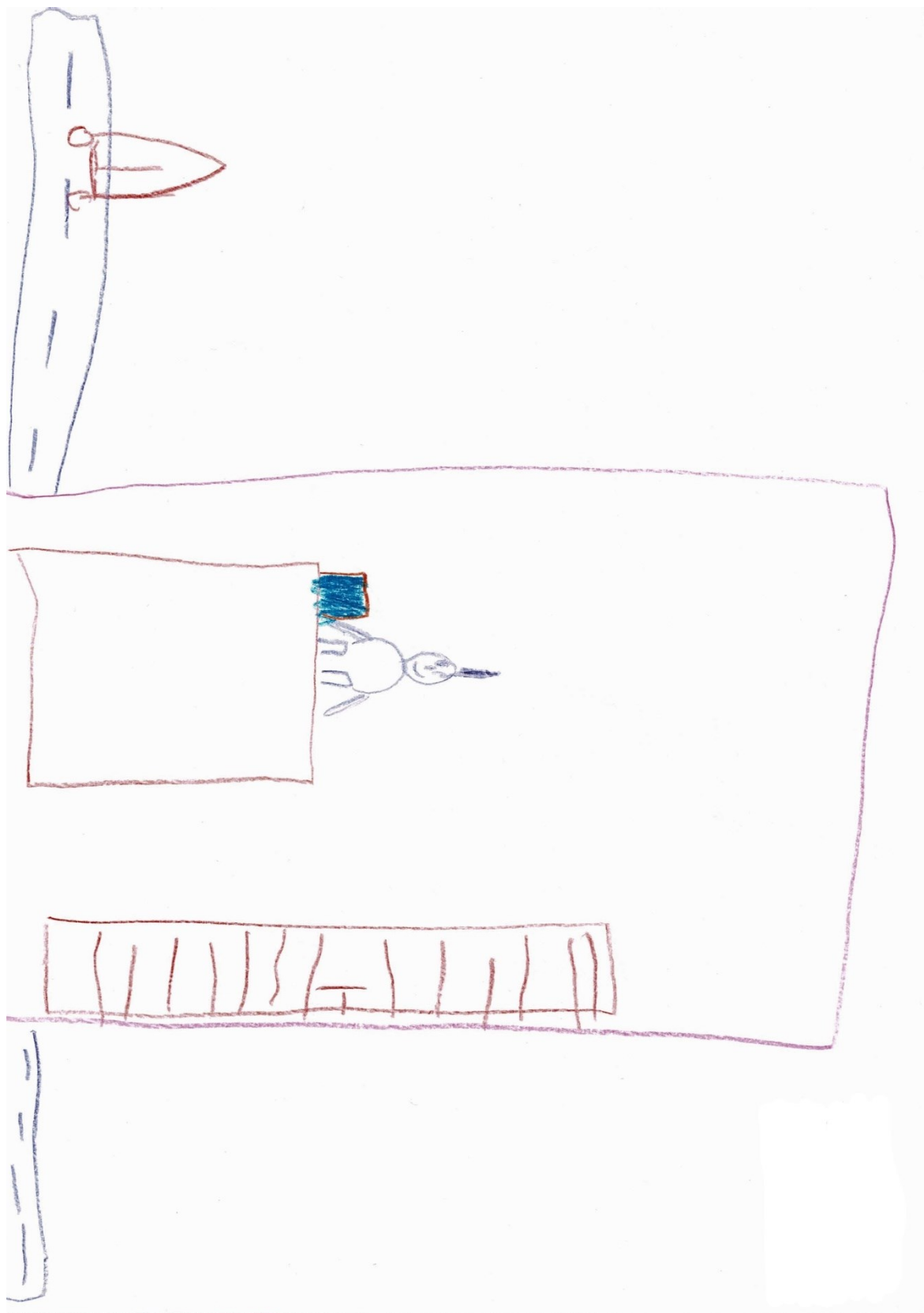
Záporné hodnocení ZU

PŘÍLOHA P IV: KRESBA DĚTÍ

„Hraju ty hry“



„Hraju si v pokojíčku“



„Hraju si na lego s bráchou“

